

De chemie tussen gemeenten en onkruid

Dit rapport is tot stand gekomen in opdracht van de Provincie Utrecht, het Waterschap Vallei & Eem (WVE) en de Hoogheemraadschappen De Stichtse Rijnlanden (HDSR) en Amstel, Gooi en Vecht (AGV) in samenspraak met een Begeleidingscommissie bestaande uit

M. Mobach	(Provincie Utrecht)
A. Hulshof	(Provincie Utrecht)
F.A.N. van Baardwijk	(Waterschap Vallei & Eem)
H.J.M. Rooijen	(Hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden)
E. ter Hennepe	(Hoogheemraadschap Amstel, Gooi en Vecht)
R. Doornekamp	(Gemeente Utrecht)

Dank gaat uit naar alle geïnterviewde personen en instanties die informatie hebben aangedragen

De chemie tussen gemeenten en onkruid

Een inventarisatie van het gebruik van chemische onkruidbestrijdingsmiddelen van gemeenten in de provincie Utrecht

**J.H. Spijker
E.A. de Vries
M.B. Teunissen *)
C.M. Niemeijer**

*) Eco Consult, Groen Milieu & Management

Alterra-rapport 898

Alterra, Wageningen, 2004

REFERAAT

J.H. Spijker, E.A. de Vries, M.B. Teunissen & C.M. Niemeijer, 2004. *De chemie tussen gemeenten en onkruid. Een inventarisatie van het gebruik van chemische onkruidbestrijdingsmiddelen van gemeenten in de provincie Utrecht*. Wageningen, Alterra. Alterra-rapport 898. 75 blz.; 6 fig., 8 tab., 12 ref.; 7 bijl..

Het gebruik van chemische bestrijdingsmiddelen door gemeenten vormt een belangrijke bron van diffuse verontreiniging naar het milieu. Hierbij zijn met name de kwaliteit van het grond- en het oppervlaktewater aan de orde. In deze rapportage wordt het huidige en toekomstige gebruik van chemische bestrijdingsmiddelen bij het onderhoud van openbaar groen, verhardingen, sportvelden en begraafplaatsen door gemeenten in de provincie Utrecht beschreven. Tevens wordt geëvalueerd of het uitkomen van het handboek 'Onkruid vergaat wel', effect heeft gehad op het gebruik van chemische bestrijdingsmiddelen door gemeenten.

Trefwoorden: onkruidbestrijding, chemische onkruidbestijding, Provincie Utrecht, openbaar groen, verhardingen, groenbeheer, gemeenten.

ISSN 1566-7197

Dit rapport kunt u bestellen door € 19,- over te maken op banknummer 36 70 54 612 ten name van Alterra, Wageningen, onder vermelding van Alterra-rapport 898. Dit bedrag is inclusief BTW en verzendkosten.

© 2004 Alterra

Postbus 47; 6700 AA Wageningen; Nederland

Tel.: (0317) 474700; fax: (0317) 419000; e-mail: info@alterra.wur.nl

Niets uit deze uitgave mag worden veelevoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Alterra.

Alterra aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit het gebruik van de resultaten van dit onderzoek of de toepassing van de adviezen.

Inhoud

Voorwoord	7
Samenvatting	9
1 Inleiding	11
1.1 Achtergrond	11
1.2 Doelstelling	12
1.1 Leeswijzer	12
2 De inventarisatie in vogelvlucht	13
2.1 Methode	13
2.2 Inhoud inventarisatie	13
2.3 Respons	14
2.4 Gesprekken met bestuurders van enkele gemeenten	14
3 Resultaten	17
3.1 Wijze van onderhoud in 2000	17
3.1.1 Chemische bestrijdingsmiddelen	17
3.2 Wijze van onderhoud in 2003	18
3.2.1 Chemische bestrijdingsmiddelen	18
3.2.2 Hoeveelheden gebruikte bestrijdingsmiddelen	19
3.2.3 Uitbesteding beheer	20
3.2.4 Registratie	21
3.2.5 Grondwaterbeschermingsgebieden	21
3.3 Eerdere pogingen tot reductie van het gebruik	22
3.3.1 Aard van de pogingen tot reductie van het gebruik	23
3.3.2 Resultaten van de pogingen tot reductie van het gebruik	23
3.3.3 Wat zijn de valkuilen geweest	24
3.4 Nog geen (volledig) chemievrij beheer	24
3.4.1 Barrières omschakeling	25
3.4.2 Vormen van mogelijke ondersteuning	25
3.5 Toekomstverwachtingen van de respondenten	25
3.6 Handboek 'Onkruid vergaat well'	26
3.7 Milieuaspecten, preventie en zonering	27
4 Positie gemeenten in krachtenveld	29
4.1 Belangenafweging beheerkeuze	29
4.2 Draagvlak voor beleid bij Gemeenteraad	29
4.3 Rol ambtelijke dienst	30
4.4 Invloed van andere overheden	30
5 Discussie	33
6 Conclusies en aanbevelingen	39
6.1 Conclusies	39
6.2 Aanbevelingen	40

Literatuur	41	
<i>Bijlagen</i>		
1	Vragenlijst Utrechtse gemeenten	43
2-a	Enquête, numerieke verwerking	49
2-b	Inhoud van de poging om het gebruik van chemische bestrijdingsmiddelen te stoppen	53
2-c	Middelengebruik (hoeveelheden en soort) en oppervlaktes	55
3	Gemeenten in de provincie Utrecht	59
4	Kaarten	61
5	Verslagen	63
6	DOB-factsheet	73
7	Schets van komende ontwikkelingen wet- en regelgeving gebruik bestrijdingsmiddelen op verhardingen	75

Voorwoord

Utrecht is een waterrijke provincie. Schoon oppervlaktewater is belangrijk om er in te kunnen zwemmen, om het te gebruiken in de landbouw en voor natuur. Voor onze drinkwatervoorziening zijn we afhankelijk van schoon grondwater. Schoon water is echter niet vanzelfsprekend. Al tientallen jaren werken we daarom met succes aan de terugdringing van watervervuiling, bijvoorbeeld door de aanleg van riolering en sanering van industriële lozingen. Toch wordt de kwaliteit van grond- en oppervlaktewater en daarmee het gebruik van het water nog steeds bedreigd.

Eén van deze bedreigingen is het gebruik van chemische bestrijdingsmiddelen bij het onderhoud van openbaar groen en verhardingen door gemeenten. Bewoners willen graag een nette aanblik van trottoirs en plantsoenen, dus zonder onkruid. Dit onkruid wordt bestreden door te spuiten met giftige stoffen die echter ook indringen in de bodem en afspoelen. Zo vervuilen ze het grond- en oppervlaktewater. Onkruid bestrijden kan echter ook milieuvriendelijk en veel gemeenten zetten gelukkig andere methoden dan het hanteren van de gifspuit in om het onkruid de baas te blijven.

Provincie, waterschappen, enkele gemeenten, Natuur- en Milieufederatie Utrecht en diverse belangenorganisaties werken in het Platform Diffuse Bronnen samen aan het terugdringen van de vervuiling van het water. In samenwerking met andere provincies heeft het Platform het handboek 'Onkruid vergaat wel' ontwikkeld. In het handboek worden alternatieven gegeven voor de bestrijding van onkruid, die niet schadelijk zijn voor het milieu. Het handboek is in 2002 ter beschikking gesteld aan de gemeenten en heeft tot doel de gemeenten te ondersteunen in de besluitvorming tot en de uitvoering van een gifvrij beheer.

In dit onderzoek wordt een overzicht gegeven van het gebruik van chemische bestrijdingsmiddelen door gemeenten en de rol van het handboek hierin. Het biedt de bevestiging dat Utrechtse gemeenten een heel eind op weg zijn, ook in vergelijking tot gemeenten in andere provincies. Toch zijn we er nog niet. Een aantal gemeenten heeft de stap naar een gifvrij beheer nog niet gemaakt en er zijn zelfs gemeenten die om bezuinigingsredenen overwegen om weer terug te gaan naar het gebruik van bestrijdingsmiddelen.

Met de implementatie van de Europese Kadernota Water zullen binnenkort strenge normen voor bestrijdingsmiddelen in water worden vastgesteld. Bij overschrijding van deze normen zal "Brussel" boetes opleggen, die zeker worden verhaald op de vervuiler. Van bedrijven worden investeringen en inspanningen verwacht om te voldoen aan milieu-eisen. De overheid heeft hierin een belangrijke voorbeeldfunctie. Daarom is het belangrijk dat, ook in deze economisch minder florissante tijden, gemeenten zich verantwoordelijk voelen en voorop blijven lopen in een milieuvriendelijke aanpak.

Ik verwacht dat dit onderzoek bijdraagt aan het besef dat milieuvriendelijk onderhoud van openbaar groen en verhardingen door gemeenten noodzakelijk en mogelijk is. De aanbevelingen geven aan met welke acties de samenwerking tussen provincie, waterschappen en gemeenten geïntensiveerd kan worden, met als doel: terugdringing van het gebruik van bestrijdingsmiddelen door gemeenten voor schoon water.

A handwritten signature in black ink, appearing to read 'H. Kuyvenhoven', with a stylized, flowing script.

Herbert Kuyvenhoven

*Provincie Utrecht
Projectleider diffuse bronnen*

Samenvatting

Het gebruik van chemische bestrijdingsmiddelen door gemeenten vormt een belangrijke bron van diffuse verontreiniging naar het milieu. Hierbij zijn met name de kwaliteit van het grond- en het oppervlaktewater aan de orde. In deze rapportage wordt het gebruik van chemische bestrijdingsmiddelen bij het onderhoud van openbaar groen en verhardingen door gemeenten in de provincie Utrecht geïnventariseerd. Tevens wordt geëvalueerd of het uitkomen van het handboek 'Onkruid vergaat wel!', effect heeft gehad op het gebruik van chemische bestrijdingsmiddelen door gemeenten.

De gegevens zijn verzameld door een enquête gericht aan de beheerders van de gemeenten. De respons lag op 97% (32 van de 33 gemeenten). In vier gemeenten is met de betrokken wethouder van gedachten gewisseld over het gemeentelijke beleid ten aanzien van het gebruik van chemische bestrijdingsmiddelen.

Stand van zaken in de provincie Utrecht

De vraagstelling in de enquête is gericht op het gebruik van onkruidbestrijdingsmethoden bij het beheer van openbaar groen, verhardingen, sportvelden en begraafplaatsen.

In de provincie Utrecht beheert 75% van de gemeenten het openbaar groen chemievrij of nagenoeg chemievrij. Van de gemeenten beheert 15% nagenoeg chemisch. De overige gemeenten nemen een middenpositie in. Op verhardingen ligt het aantal gemeenten dat chemievrij of nagenoeg chemievrij beheert op 38%. Ongeveer 6% neemt een middenpositie in en de overige gemeenten (56%) heeft een chemisch of nagenoeg chemisch beheer. In vergelijking met de landelijke situatie (CBS) zijn er in de provincie Utrecht relatief veel chemievrije gemeenten vergeleken met bijv. de provincies Limburg en Overijssel.

In 2003 waren de drie meest gebruikte werkzame stoffen glyfosaat, dichlobenil en MCPA. In totaal (openbaar groen, verhardingen en sportvelden) werd 815 kg glyfosaat, 141 kg dichlobenil en 119 kg MCPA gebruikt. Niet bij alle gemeenten is de registratie goed geregeld waardoor het opgegeven gebruik lager ligt dan in werkelijkheid. Een voorzichtige schatting van het totale verbruik door gemeenten in de provincie Utrecht is 910 kg glyfosaat, 170 kg dichlobenil en 180 kg MCPA (excl. gem. Lopik). Dichlobenil werd voor meer dan 99% gebruikt in het openbaar groen. Ongeveer 94% van het glyfosaat werd op verhardingen gebruikt evenals ruim 46% van het MCPA. Op sportvelden werden in 2003 veel verschillende chemische bestrijdingsmiddelen gebruikt.

Handboek 'Onkruid vergaat wel!'

Bijna tweederde van de respondenten heeft aangegeven dat zij bekend is met het handboek 'Onkruid vergaat wel!' Hiervan geeft de helft aan dat zij het daadwerkelijk gebruiken. Op het eerste gezicht lijkt het erop dat de ontwikkeling van het handboek

‘Onkruid vergaat well’ niet heeft geresulteerd in een aantoonbare vergroting van het aantal gemeenten dat chemievrij of overwegend niet-chemisch beheert. Een ander beeld ontstaat echter, indien in aanmerking genomen wordt dat na de presentatie van het handboek de toelating van bestrijdingsmiddelen als dichlobenil en glyfosaat zijn verlengd. Wellicht dat deze ontwikkeling zonder het handboek zou hebben geleid tot een toename van het gebruik door de Utrechtse gemeenten.

Toekomstverwachting

In het openbaar groen en op sportvelden wordt een geringe afname van het gebruik van chemische bestrijdingsmiddelen verwacht. In de nabije toekomst wordt geen grote verschuiving verwacht in het gebruik van chemische bestrijdingsmiddelen op verhardingen en begraafplaatsen. Weliswaar verwachten een aantal individuele gemeenten een beweging naar meer of minder gebruik van chemische bestrijdingsmiddelen, maar per saldo blijft dit nagenoeg gelijk.

Weinig gemeenten die nog nagenoeg volledig chemisch onkruidbeheer toepassen verwachten in de nabije toekomst de stap naar chemievrij onkruidbeheer te maken. Het grootste struikelblok zijn de kosten in relatie tot het resultaat. Daarnaast wordt het belang van afbouw van het gebruik van chemische bestrijdingsmiddelen niet altijd gedeeld omdat de noodzaak vanuit de wetgeving ontbreekt.

1 Inleiding

1.1 Achtergrond

Het gebruik van chemische bestrijdingsmiddelen bedreigt de kwaliteit van het grond- en het oppervlaktewater. Het gebruik van deze middelen door gemeenten, met name op verhardingen, vormt een belangrijke bijdrage aan de omvang van dit probleem. Dit is ook gebleken voor de stroomgebieden en grondwaterbeschermingsgebieden in de provincie Utrecht (Jongbloed et al. 2002).

In 1997 sloten de overheden, waaronder de gemeenten, een convenant waarin zij afspraken het gebruik en de emissie van chemische bestrijdingsmiddelen naar het oppervlaktewater in het jaar 2000 fors te verminderen ten opzichte van de periode 1984-1988. De afgesproken verbruiksreductie werd bereikt, de emissiereductie echter niet zodat het oppervlakte- en grondwater te zwaar belast blijft. (Ekkes et al. 2003). Om gemeenten te stimuleren over te stappen op een niet-chemisch beheer van de openbare ruimte hebben de regionale platforms Diffuse bronnen van de provincies Gelderland, Overijssel en Utrecht een handboek opgesteld, 'Onkruid vergaat wel!' (Spijker et al. 2002a). Dit handboek bevat een proceswijzer die beoogt de gemeenten en in het bijzonder de ambtelijke trekker te ondersteunen en te faciliteren bij het proces naar een afbouw van het gebruik van chemische bestrijdingsmiddelen.

Sinds het gereedkomen van het handboek zijn er enkele maatschappelijke veranderingen opgetreden die van invloed kunnen zijn op de door gemeenten gekozen insteek. Enkele veranderingen zijn:

- Het economisch tij zit tegen wat ook zijn uitwerking heeft op de bij gemeenten beschikbare budgetten. Hierdoor staan bij gemeenten ook de onderhoudsbudgetten onder druk;
- In juli 2002 werd duidelijk dat glyfosaat onder bepaalde voorwaarden voorlopig beschikbaar blijft voor onkruidbestrijding op verhardingen. De door het CTB vastgestelde beëindigingsdatum voor glyfosaat (1 juli 2012) dreigt elk gevoel van urgentie voor de omschakeling weg te nemen;
- Kort na het aantreden van het kabinet Balkenende I heeft de minister van LNV aangegeven bij het gewasbeschermingsbeleid niet meer voorop te willen lopen in Europa. Dit is in een convenant met de landbouwsector en enkele milieu-organisaties bekrachtigd; deze standpunten worden ook door het kabinet Balkenende II gedeeld;
- Het is nog onduidelijk of er ten aanzien van chemische bestrijdingsmiddelen andere en eventueel scherpere normen gaan gelden ten gevolge van de implementatie van de Kaderrichtlijn Water;
- Strengere normen worden verwacht in gebieden die afwateren op oppervlaktewateren waaruit water wordt ingenomen ten behoeve van de drinkwaterwinning;

- Enkele waterschappen in Nederland overwegen om het instrument van de lozingsvergunning toe te passen op verhardingen die afwateren op riolering of rechtstreeks op oppervlaktewater.

1.2 Doelstelling

Alterra inventariseert in opdracht van de provincie Utrecht, het Waterschap Vallei & Eem (WVE) en de Hoogheemraadschappen De Stichtse Rijnlanden (HDSR) en Amstel, Gooi en Vecht (AGV) het gebruik van chemische bestrijdingsmiddelen bij het onderhoud van groen en verhardingen door gemeenten en evalueert het effect van het uitkomen van het handboek ‘Onkruid vergaat wel!’. De evaluatie richt zich op twee hoofdvragen:

1. Een beter inzicht te krijgen in de te verwachten ontwikkelingen op het gebied van het gebruik van chemische bestrijdingsmiddelen door Utrechtse gemeenten bij het beheer van openbaar groen, verhardingen en sportterreinen;
2. Inzicht krijgen in het gebruik en de bekendheid van het handboek ‘*Onkruid vergaat wel! Handboek voor gifvrij beheer van groen en verhardingen in gemeenten*’.

1.1 Leeswijzer

Dit rapport behandelt de mate van gebruik van chemische bestrijdingsmiddelen in de openbare ruimte door gemeenten in de Provincie Utrecht. Daarnaast wordt het gebruik van het handboek “Onkruid vergaat wel!” geëvalueerd. De opbouw van het rapport is als volgt:

Na deze inleiding (hoofdstuk 1) wordt in hoofdstuk 2 de deelname aan de enquête en de interviews beschreven. In hoofdstuk 3 worden de resultaten van de enquête weergegeven. Vervolgens komen in hoofdstuk 4 de resultaten van de interviews met de gemeenten. Het geheel is afgerond met een discussie in hoofdstuk 5 en conclusie en aanbevelingen in hoofdstuk 6.

Als bijlagen zijn de achtergrondgegevens voor deze rapportage opgenomen. Bijlage 1 is het enquête-formulier zoals dat rondgestuurd is en Bijlage 2 geeft de numerieke resultaten van die enquête aan de hand waarvan hoofdstuk 3 is opgebouwd. Bijlage 3 en 4 bestaan uit kaarten van resp. de gemeentelijke indeling van de provincie Utrecht en het gebruik van chemische bestrijdingsmiddelen. De interviews zoals die geanalyseerd zijn in hoofdstuk 4, vormen bijlage 5. Bijlage 6 en 7 geven nog enige achtergrondinformatie over het DOB-project en het wettelijk kader.

2 De inventarisatie in vogelvlucht

2.1 Methode

Enquête bij gemeenten

Door Alterra is na overleg met de opdrachtgevers een enquête opgesteld. De concept-enquête is voorgelegd aan de opdrachtgevers. De door de opdrachtgevers voorgestelde wijzigingen zijn aangebracht. Vervolgens is door de opdrachtgevers een lijst van de gemeenten en contactpersonen aan Alterra geleverd. Deze lijst is waar nodig aangevuld en geactualiseerd. Aan de hand van de aangepaste lijst zijn de gemeenten benaderd.

De Provincie Utrecht heeft de gemeenten voorafgaand aan het versturen van de enquête schriftelijk geïnformeerd en hun medewerking gevraagd.

De nu bekende gemeentelijke contactpersonen zijn benaderd met de vraag wie het best in staat is de gevraagde informatie te leveren. In sommige gemeenten waren dit meer personen, omdat het beheer geografisch (in wijken) of functioneel (over verschillende taakvelden) bij verschillende diensten of afdelingen is ondergebracht. Uiteindelijk zijn die direct betrokkenen gevonden en benaderd. Met hen is telefonisch contact opgenomen en in overleg de vragenlijst per e-mail of per post toegestuurd (zie Bijlage 1).

Gevraagd is om de informatie binnen 10 dagen te leveren. De gemeenten die niet binnen twee weken hebben gereageerd, zijn nagebeld. Indien nodig is dit na zeven dagen nogmaals herhaald. De opdrachtgevers zijn geïnformeerd over de gemeenten die na 21 dagen nog niet gereageerd hebben.

De resultaten van de enquête zijn verwerkt en geanalyseerd, waarna conclusies zijn getrokken.

Interviews met verantwoordelijke wethouders.

Met vier gemeenten zijn afspraken gemaakt om van gedachten te wisselen over hun beleid ten aanzien van het gebruik van bestrijdingsmiddelen. Bij de keuze van de gemeenten is rekening gehouden met de spreiding van de gemeenten over de Utrechtse waterschappen, en het in de enquête aangegeven chemisch beheer.

2.2 Inhoud inventarisatie

De enquête is opgebouwd rond de volgende vraaggebieden:

- Mate van gebruik en hoeveelheden gebruikte chemische bestrijdingsmiddelen;
- Toekomstige ontwikkeling van het gebruik;
- Gebruik in grondwatergebieden;

- Bekendheid met het handboek 'Onkruid vergaat well!';
- Knelpunten voor omschakeling;
- Integrale aanpak rond nieuwbouwprojecten, omvorming, zonering en effecten.

2.3 Respons

Van de 33 Utrechtse gemeenten hebben 32 gemeenten de enquête teruggestuurd of anderszins gegevens aangeleverd over het gebruik van chemische bestrijdingsmiddelen. De gemeente Lopik heeft aangegeven dit jaar geen capaciteit te hebben om de gegevens aan te leveren. Derhalve is de gemeente Lopik verder niet meegenomen in de rapportage. De respons op de enquête ligt op 97%. In de provincie Limburg (Crijns et al. 2003) en Overijssel (Spijker et al. 2003) zijn begin 2003 soortgelijke enquêtes uitgevoerd onder gemeenten. Daar lag de respons op respectievelijk 66% en 69%.

Tabel 1: Gemeenten waarvan gegevens zijn ontvangen

Utrechtse gemeenten	
Gemeente Abcoude	Gemeente Maarssen
Gemeente Amerongen	Gemeente Montfoort
Gemeente Amersfoort	Gemeente Nieuwegein
Gemeente Baarn	Gemeente Oudewater
Gemeente De Bilt	Gemeente Renswoude
Gemeente Breukelen	Gemeente Rhenen
Gemeente Bunnik	Gemeente De Ronde Venen
Gemeente Bunschoten	Gemeente Soest
Gemeente Doorn	Gemeente Utrecht
Gemeente Driebergen-Rijsenburg	Gemeente Veenendaal
Gemeente Eemnes	Gemeente Vianen
Gemeente Houten	Gemeente Wijk bij Duurstede
Gemeente Leersum	Gemeente Woerden
Gemeente Leusden	Gemeente Woudenberg
Gemeente Loenen a/d Vecht	Gemeente IJsselstein
Gemeente Maarn	Gemeente Zeist

2.4 Gesprekken met bestuurders van enkele gemeenten

Met vier gemeenten is een gesprek gevoerd over het beleid voor het gebruik van chemische middelen in de openbare ruimte. Gekozen is voor gemeenten die in de enquête aangaven voor een belangrijk deel nog chemische bestrijdingsmiddelen te gebruiken in het openbaar groen en/of op verhardingen, verspreid over het werkgebied van de drie Utrechtse waterschappen.

De gemeenten waar een gesprek mee is aangegaan zijn de gemeenten Abcoude, Rhenen, Woerden en IJsselstein. De gemeente Woerden is gekozen op grond van het

besluit door de Raad om in 2004 weer chemische middelen te gaan gebruiken op de verhardingen. De overige gemeenten zijn gekozen conform de bij Methode (paragraaf 2.1) aangegeven werkwijze.

3 Resultaten

In dit hoofdstuk worden de gecumuleerde resultaten van de enquête weergegeven. Het gebruik wordt hierbij uitgesplitst naar de jaren 2000 en 2003. Het jaar 2000 is gekozen als vergelijkingsjaar omdat zo zichtbaar wordt welke veranderingen de afgelopen jaren in het gebruik van bestrijdingsmiddelen zijn opgetreden. Ook wordt zichtbaar gemaakt in hoeverre het handboek 'Onkruid vergaat wel!' en andere acties van de provincie en waterschappen in de richting van de Utrechtse gemeenten effect hebben gehad.

3.1 Wijze van onderhoud in 2000

Over het jaar 2000 zijn gegevens verzameld van het gebruik van chemische bestrijdingsmiddelen. Over de toenmalige werkwijze die betrekking had op uitbesteding en registratie zijn geen gegevens verzameld. Ook ten aanzien van het toenmalige gebruik van chemische bestrijdingsmiddelen in grondwaterbescher-mingsgebieden zijn geen gegevens verzameld.

3.1.1 Chemische bestrijdingsmiddelen

In onderstaande tabel is de mate van gebruik van chemische bestrijdingsmiddelen door de Utrechtse gemeenten in procenten weergegeven. De gegevens hebben betrekking op het jaar 2000.

Tabel 2: Mate van gebruik van chemische bestrijdingsmiddelen door Utrechtse gemeenten in 2000

	Chemievrij	NC >C	NC ≈ C	NC < C	Chemisch	Onbekend
Openbaar groen	47%	25%	13%	6%	9%	0%
Verhardingen	34%	9%	3%	22%	31%	0%
Sportvelden	28%	22%	6%	9%	16%	19%
Begraafplaatsen	31%	28%	3%	6%	19%	13%

Chemievrij In geen geval gebruik maken van chemische bestrijdingsmiddelen.

NC > C Het gebruik van niet-chemische methoden om onkruid te bestrijden is veel omvangrijker dan het gebruik van chemische bestrijdingsmiddelen. In de meeste gevallen worden alleen niet-chemische bestrijdingsmethoden ingezet. Chemische bestrijdingsmiddelen worden incidenteel ingezet, bijvoorbeeld enkele vluchtheuvels of rotondes i.v.m. de veiligheid of een hardnekkig probleem met kweek in het openbaar groen.

NC ≈ C Er wordt bij het beheer zowel gebruik gemaakt van niet-chemische als van chemische bestrijdingsmiddelen. Zo worden bijvoorbeeld de verhardingen in sommige wijken geborsteld en in andere wijken met de Weed-it (een onkruidspuitmethode) behandeld.

NC < C Er wordt niet of nauwelijks (bijv. alleen in proeven) gebruik gemaakt van alternatieve bestrijdingsmiddelen. In principe wordt gebruik gemaakt van chemische bestrijdingsmiddelen (bijvoorbeeld select-spray op verhardingen).

Chemisch De onkruidbestrijding vindt alleen met chemische methoden plaats.

- Door onder andere privatisering zijn bij sommige respondenten geen gegevens bekend over sportvelden en begraafplaatsen;
- Voor het *openbaar groen* geldt dat het merendeel van de gemeenten dit chemievrij, of nagenoeg chemievrij beheert;
- Bij *verhardingen* zijn twee groepen gemeenten te onderscheiden. De eerste groep zijn de gemeenten die in principe geen chemische bestrijdingsmiddelen gebruiken bij het onderhoud van de verhardingen. Alleen in uiterste noodzaak worden chemische bestrijdingsmiddelen gebruikt. Dit is 43% van de gemeenten. De tweede groep gebruikt op verhardingen wel chemische bestrijdingsmiddelen. Dit is ruim de helft (53%) van de gemeenten;
- Ongeveer de helft van de gemeenten gebruikt in principe geen chemische bestrijdingsmiddelen bij het onderhoud van de sportvelden. Chemische bestrijdingsmiddelen worden gebruikt indien plaagonkruiden voorkomen of de veiligheid en de bespeelbaarheid in het geding zijn;
- Meer dan de helft van de gemeenten gebruikt in principe geen chemische bestrijdingsmiddelen bij het onderhoud van begraafplaatsen.

3.2 Wijze van onderhoud in 2003

3.2.1 Chemische bestrijdingsmiddelen

In onderstaande tabel is de mate van het gebruik van chemische bestrijdingsmiddelen door de Utrechtse gemeenten in 2003 in procenten weergegeven. Tussen haakjes is het verschil met 2000 weergegeven. In bijlage 4 zijn kaarten opgenomen met het gebruik van chemische bestrijdingsmiddelen. In deze gegevens is het gebruik door aannemers die in opdracht van gemeenten bestrijdingsmiddelen hebben gewerkt meegenomen.

Tabel 3: Mate van gebruik van chemische bestrijdingsmiddelen door Utrechtse gemeenten in 2003

	Chemievrij	NC > C	NC ≈ C	NC < C	Chemisch	Onbekend
Openbaar groen	44% (-3%)	31% (+6%)	9% (-4%)	6% (-)	9% (-)	0%
Verhardingen	38% (+4%)	0% (-9%)	6% (+3%)	25% (+3%)	31% (-)	0%
Sportvelden	28% (-)	25% (+3%)	6% (-)	6% (-3%)	22% (+6%)	13%
Begraafplaatsen	34% (+3%)	25% (-3%)	3% (-)	6% (-)	19% (-)	13%

Chemievrij

In geen geval gebruik maken van chemische bestrijdingsmiddelen.

NC > C

Het gebruik van niet-chemische methoden om onkruid te bestrijden is veel omvangrijker dan het gebruik van chemische bestrijdingsmiddelen. In de meeste gevallen worden alleen niet-chemische bestrijdingsmethoden ingezet. Chemische bestrijdingsmiddelen worden incidenteel ingezet, bijvoorbeeld enkele vluchtheuvels of rotondes i.v.m. de veiligheid of een hardnekkig probleem met kweek in het openbaar groen.

NC ≈ C

Er wordt bij het beheer zowel gebruik gemaakt van niet-chemische als van chemische bestrijdingsmiddelen. Zo worden bijvoorbeeld de verhardingen in sommige wijken geborsteld en in andere wijken met de Weed-it (een onkruidspuitmethode) behandeld.

NC < C Er wordt niet of nauwelijks (bijv. alleen in proeven) gebruik gemaakt van alternatieve bestrijdingsmiddelen. In principe wordt gebruik gemaakt van chemische bestrijdingsmiddelen (bijvoorbeeld select-spray op verhardingen).

Chemisch De onkruidbestrijding vindt alleen met chemische methoden plaats.

- Ten opzichte van het jaar 2000 zijn er slechts kleine veranderingen (zie de percentages tussen haakjes in Tabel 3);
- Voor het *openbaar groen* geldt dat bijna driekwart van de gemeenten het openbaar groen chemievrij, of nagenoeg chemievrij beheren;
- Bij *verhardingen* zijn twee groepen gemeenten te onderscheiden. Gemeenten die geen chemische bestrijdingsmiddelen gebruiken (38%), en gemeenten die (nagenoeg) standaard chemische bestrijdingsmiddelen gebruiken (56%). Opvallend is dat er geen gemeenten zijn die in aanvulling op het chemievrije beheer incidenteel chemische bestrijdingsmiddelen gebruiken;
- Ongeveer de helft van de gemeenten gebruikt bij het onderhoud van de *sportvelden* in principe geen chemische bestrijdingsmiddelen;
- Door onder andere privatisering zijn bij sommige respondenten geen gegevens bekend over sportvelden en begraafplaatsen. De gegevens zijn hierdoor misschien niet compleet maar wel indicatief;
- Meer dan de helft van de gemeenten gebruikt in principe geen chemische bestrijdingsmiddelen bij het onderhoud van *begraafplaatsen*.

3.2.2 Hoeveelheden gebruikte bestrijdingsmiddelen

Het totale opgegeven gebruik in 2003 (totaal van openbaar groen, verhardingen en sportvelden) van de drie meest gebruikte werkzame stoffen (w.s.) is 815 kg glyfosaat, 141 kg dichlobenil en 119 kg MCPA. Dit is inclusief het gebruik van aannemers in opdracht van gemeenten. Doordat de registratie van het gebruik (zie paragraaf 3.2.4) niet bij alle gemeenten goed geregeld is, is het opgegeven verbruik lager dan het werkelijke verbruik. Een voorzichtige schatting van het totale verbruik door gemeenten in de provincie Utrecht is 910 kg glyfosaat, 170 kg dichlobenil en 180 kg MCPA.

Openbaar groen

- In 14 gemeenten wordt in 2003 het openbaar groen chemievrij beheerd. Respondenten van 3 gemeenten weten niet hoeveel chemische bestrijdingsmiddelen worden gebruikt (gemeenten Maarssen, Veenendaal en Renswoude);
- Casoron (w.s. dichlobenil) en Roundup (w.s. glyfosaat) worden het meest gebruikt. Gezamenlijk wordt door de gemeenten die gegevens omtrent de hoeveelheden konden leveren, ruim 2093 kg Casoron en 135 liter Roundup verbruikt. Daarnaast worden nog diverse andere chemische bestrijdingsmiddelen gebruikt zoals Rokade (w.s. propyzamide), MCPA, MCPP, AAmix (w.s. MCPA; dicamba; 2,4-D), Gallant (w.s. haloxyfop-P-mythyl) en Garlon (w.s. tryclopyr). Opvallend is dat de gemeente Vianen verantwoordelijk is voor het gebruik van 29% van het Casoron.

Verhardingen

- In 11 gemeenten worden de verhardingen chemievrij beheerd. De respondenten van de gemeenten Oudewater en Renswoude weten niet hoeveel chemische bestrijdingsmiddelen worden gebruikt;
- Roundup wordt het meest gebruikt, gevolgd door MCPA. Gezamenlijk wordt door de gemeenten die gegevens omtrent de hoeveelheden konden leveren ruim 2000 liter Roundup verbruikt. Daarnaast wordt MCPA (149 liter) en Casoron (5 kg) gebruikt.

Sportvelden

- In 9 gemeenten worden de sportvelden chemievrij beheerd. Van 7 gemeenten konden respondenten aangeven hoeveel chemische bestrijdingsmiddelen zij gebruiken;
- De gebruikte middelen variëren sterk..

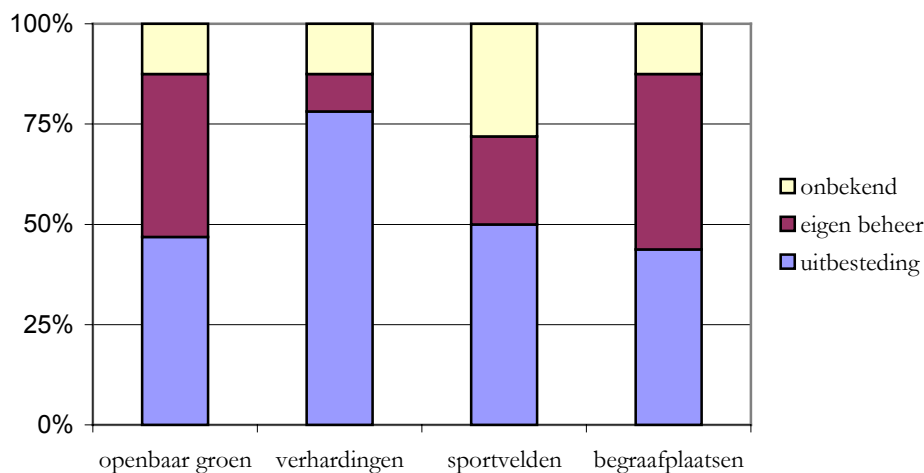
Begraafplaatsen

- In 11 gemeenten worden geen chemische bestrijdingsmiddelen gebruikt bij het beheer van begraafplaatsen.

3.2.3 Uitbesteding beheer

Onderstaande grafiek geeft weer welk deel van het onkruidbeheer in eigen beheer wordt uitgevoerd en welk deel is uitbesteed aan werkvoorzieningschappen, aannemers etc.

Grafiek 1: Uitbesteding van onkruidbeheer.

- In het *openbaar groen* is de verhouding tussen het uitbesteden en het in eigen beheer hebben van de onkruidbestrijding ongeveer fifty-fifty;
- Ongeveer 80% van de gemeenten besteedt de onkruidbestrijding op *verhardingen* uit;
- In ruim een kwart van de gemeenten weten de respondenten niet in hoeverre het beheer van *sportvelden* is uitbesteed. Dit aandeel is relatief hoog doordat sportvelden

geprivatiseerd kunnen zijn. De helft van de gemeenten besteedt het onderhoud van sportvelden uit;

- *Begraafplaatsen* geven eenzelfde beeld als in het openbaar groen. De verhouding tussen het uitbesteden en het in eigen beheer hebben van het onderhoud is ongeveer gelijk.

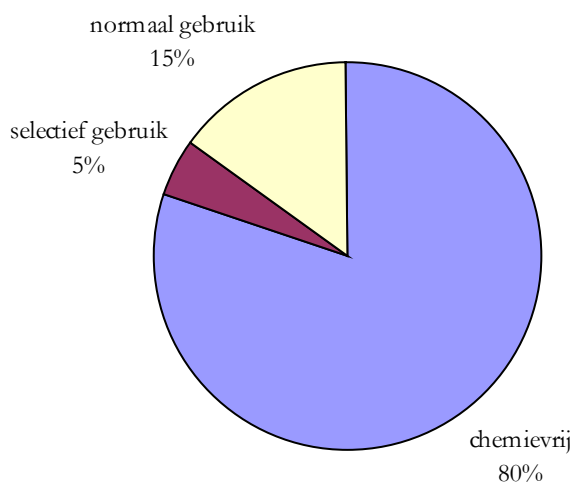
3.2.4 Registratie

Registratie van het gebruik van bestrijdingsmiddelen vindt op verschillende wijze plaats. Sommige gemeenten houden zelf de administratie bij, anderen leggen de administratie in handen van de aannemers. Daarnaast is er ook een groep gemeenten waarvan de respondenten aangeven dat de wijze van administratie hen niet bekend is. Bij enkele gemeenten vindt de registratie door zowel de aannemer als de gemeente plaats (Zie bijlage 2-a).

3.2.5 Grondwaterbeschermingsgebieden

In het merendeel (27) van de Utrechtse gemeenten liggen grondwaterbeschermingsgebieden. Respondenten van twintig gemeenten gaven aan dat er grondwaterbeschermingsgebieden binnen hun gemeentegrenzen liggen. Respondenten van vier gemeenten gaven aan dat dit niet zo is. Van de overige acht gemeenten is bij de respondenten onbekend of er grondwaterbeschermingsgebieden binnen hun gemeentegrenzen liggen (Zie bijlage 2-a).

Grafiek 2: Gebruik van chemische bestrijdingsmiddelen in grondwaterbeschermingsgebieden.

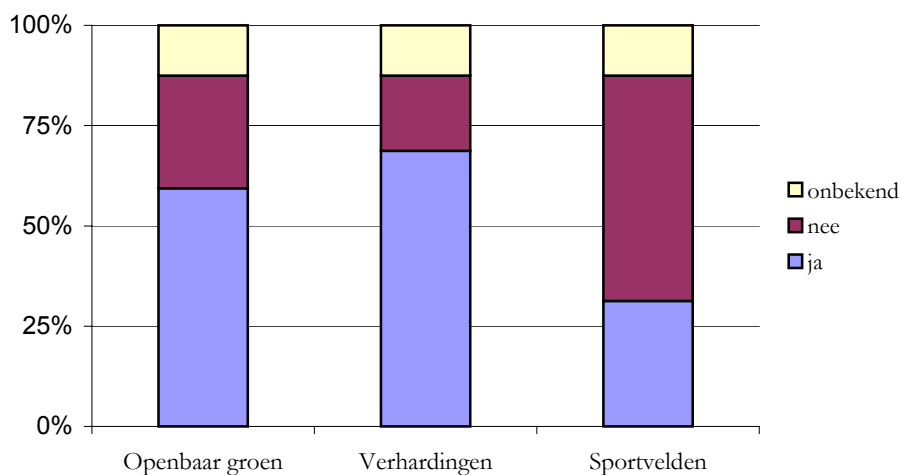

- Bijna 80% van de gemeenten maakt geen gebruik van chemische bestrijdingsmiddelen in grondwaterbeschermingsgebieden.

3.3 Eerdere pogingen tot reductie van het gebruik

In onderstaande grafiek is weergegeven in hoeverre er door de Utrechtse gemeenten pogingen zijn ondernomen om het gebruik van chemische bestrijdingsmiddelen te reduceren.

Grafiek 3: Percentage gemeenten in de provincie Utrecht dat al dan niet pogingen heeft ondernomen om het gebruik van chemische bestrijdingsmiddelen te reduceren.

- Ongeveer 60% van de Utrechtse gemeente heeft een poging ondernomen om het gebruik van chemische bestrijdingsmiddelen in het *openbaar groen* te reduceren.

- Bijna 70% van de Utrechtse gemeenten heeft gepoogd om het gebruik van chemische bestrijdingsmiddelen op *verhardingen* te reduceren.
- Het merendeel van de Utrechtse gemeenten (56%) heeft niet gepoogd om het gebruik van chemische bestrijdingsmiddelen op *sportvelden* te reduceren.

Met betrekking tot begraafplaatsen zijn deze gegevens niet specifiek gevraagd.

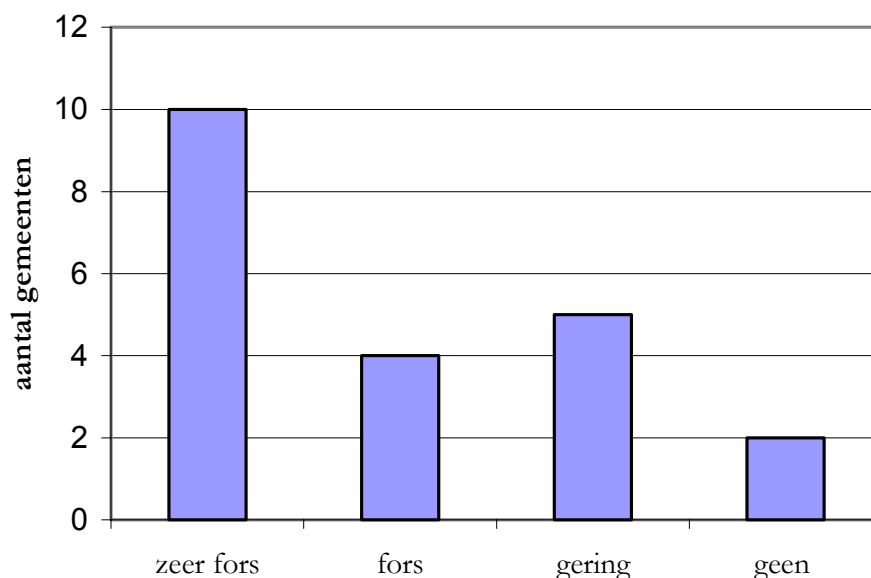
3.3.1 Aard van de pogingen tot reductie van het gebruik

Gemeenten proberen op verschillende manieren het gebruik van chemische bestrijdingsmiddelen te reduceren (zie Bijlage 2-b). De meeste gemeenten proberen de reductie te bereiken door gebruik te maken van borstelmachines op verhardingen en het schoffelen in het openbaar groen. Andere alternatieve bestrijdingsmethoden worden minder gebruikt. Gemeenten proberen daarnaast door een doelmatig gebruik van mens en middelen de reductie te bewerkstelligen. Dit houdt onder andere in zeer selectief gebruiken van chemische bestrijdingsmiddelen, zoneringen aanbrengen en het omvormen van probleemsituaties.

3.3.2 Resultaten van de pogingen tot reductie van het gebruik

In onderstaande grafiek is weergegeven hoe de gemeenten de afname van de gebruikte chemische bestrijdingsmiddelen inschatten. Dit betreft de inschatting van de betreffende deskundige ambtenaar. De gemeente Woerden kon geen inschatting maken.

Grafiek 4: Afname van het gebruik van chemische bestrijdingsmiddelen.

De pogingen om het gebruik van chemische bestrijdingsmiddelen te reduceren is bij veel gemeenten een groot succes, maar het succes is niet onverdeeld. Bij tweederde van de

gemeenten leidt de poging tot een zeer forse of forse reductie. Bij eenderde van de gemeenten hebben de pogingen om het gebruik van chemische bestrijdingsmiddelen te reduceren een minimaal effect.

3.3.3 Wat zijn de valkuilen geweest

In tabel 4 zijn de valkuilen die gemeenten tegenkwamen bij hun ondernomen pogingen tot afbouw gerangschikt naar het meest genoemde probleem.

Tabel 4: Valkuilen.

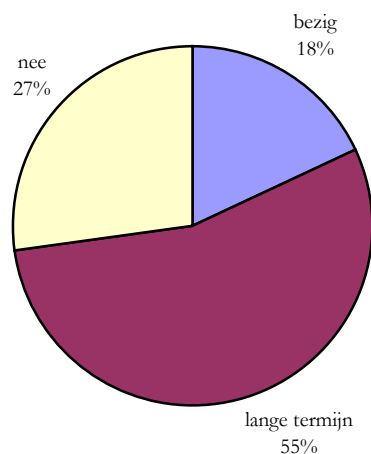
kosten	9
personeel tekort/meer handwerk	6
lage kwaliteit	5
prioriteiten politiek	4
onvrede burger	4
explosieve onkruidgroei/kweek	3
slijtage tegels	2
flexibele inzet methoden	1
veiligheid (sociale en voor gebruikers)	1
acceptatie medewerkers	1

- De grootste valkuilen zijn de hogere kosten van niet-chemische onkruidbestrijding, gevolgd door het extra werk en de lagere kwaliteit.
- Opvallend is dat acceptatie door de medewerkers nauwelijks een valkuil is.

3.4 Nog geen (volledig) chemievrij beheer

In totaal hebben 6 gemeenten geen poging ondernomen om het gebruik van chemische bestrijdingsmiddelen te reduceren. Daarnaast zijn er 15 gemeenten die niet volledig zijn omgeschakeld. Elf gemeenten gebruiken geen bestrijdingsmiddelen op verhardingen en in openbaar groen in 2003.

Grafiek 5: Plannen voor (verdere) omschakeling naar chemievrij beheer.

Het merendeel van de gemeenten (82%) die niet (volledig) zijn omschakeld hebben niet of pas op lange termijn plannen voor een verdere omschakeling naar chemievrij beheer.

3.4.1 Barrières omschakeling

In onderstaande tabel zijn de door de respondenten genoemde barrières voor een verdere omschakeling naar chemievrij beheer weergegeven. Deze zijn gerangschikt naar frequentie (meest genoemde barrières bovenaan).

Tabel 5: Barrières.

Kosten te hoog	7
Techniek onvoldoende	3
Regelgeving laat toe	3
Draagvlak bestuur	3
Draagvlak bevolking	2
Milieu-effecten minimaal verschil	1

- Veruit de grootste barrière om om te schakelen naar chemievrij beheer zijn de hoge kosten. Voor bijna tweederde van de gemeenten is dit een probleem.

3.4.2 Vormen van mogelijke ondersteuning

Ruim 60% van de respondenten geeft aan dat samenwerking een ondersteuning kan zijn bij een omschakeling. Ongeveer 35% denkt dat samenwerking geen steun biedt. De samenwerking dient vooral gezocht te worden bij buurgemeenten. Daarnaast willen de respondenten ook graag financiële ondersteuning bij het chemievrije beheer (zie bijlage 2-a).

3.5 Toekomstverwachtingen van de respondenten

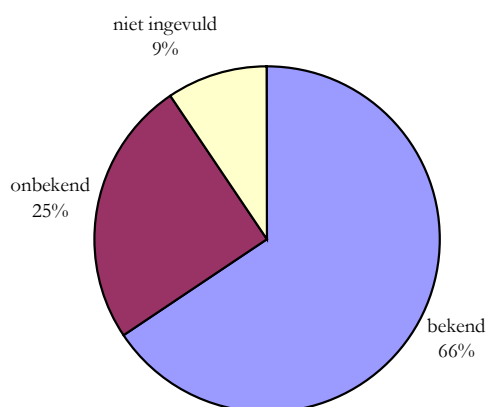
In bijlage 4 zijn de toekomstverwachtingen per gemeente op kaart weergegeven. Op deze kaart zijn de verwachtingen voor het openbaar groen en verhardingen samengenoemen. Indien voor het gebruik op een van deze terreintypen een toe- of afname werd verwacht, is dit als zodanig aangegeven. Er waren geen respondenten die voor het ene terreintype een toename verwachten en voor het andere een afname.

- Een aantal respondenten heeft geen uitspraak gedaan over de toekomstverwachtingen. Voor het gebruik op sportvelden is dit percentage vrij groot, ongeveer 34%;
- Ongeveer de helft van de respondenten verwacht geen veranderingen in het verbruik van chemische bestrijdingsmiddelen binnen de gemeente;
- In het openbaar groen verwacht 21% van de respondenten een afname van het gebruik van chemische bestrijdingsmiddelen, 12% verwacht een geringe toename;
- Op verhardingen wordt door 18% van de respondenten een afname verwacht. Eveneens 18% verwacht juist een toename. Meestal wordt een geringe toename

- verwacht. Alleen de respondent van de gemeente Woerden verwacht een forse toename;
- Op sportvelden wordt door geen enkele respondent en een toename verwacht. Ongeveer 12% verwacht een afname van het gebruik van chemische bestrijdingsmiddelen;
  - Op begraafplaatsen wordt door 9% een toename verwacht en door 9% een afname.

3.6 Handboek 'Onkruid vergaat wel!'

Grafiek 6: Bekendheid handboek 'Onkruid vergaat wel!'.

- Bij tweederde van de respondenten is het handboek 'Onkruid vergaat wel!' bekend, hiervan geeft de helft aan dat zij het gebruiken, of gaan gebruiken (zie bijlage 2-a);
- Het handboek is onbekend bij een kwart (8) van de respondenten (Breukelen, Bunnik, Leersum, Leusden, Maarn, Maarssen, Wijk bij Duurstede en IJsselstein).

Zoals hierboven vermeld, geeft een kwart van de respondenten geeft aan dat het handboek 'Onkruid vergaat wel!' onbekend is. In onderstaande tabel wordt de mate van gebruik van chemische bestrijdingsmiddelen van deze gemeenten weergegeven.

Tabel 6: Mate van gebruik van chemische bestrijdingsmiddelen in 2003 bij gemeenten waar het handboek onbekend is.

	Chemievrrij	NC >C	NC <C	Chemisch
Openbaar groen	50%	25%	12.5%	12.5%
Verhardingen	25%	0%	37.5%	37.5%
Sportvelden	25%	37.5%	25%	12.5%
Begraafplaatsen	50%	0%	12.5%	37.5%

Chemievrrij
NC > C

In geen geval gebruik maken van chemische bestrijdingsmiddelen.
Het gebruik van niet-chemische methoden om onkruid te bestrijden is veel omvangrijker dan het gebruik van chemische bestrijdingsmiddelen. In de meeste gevallen worden alleen niet-chemische bestrijdingsmethoden ingezet. Chemische bestrijdingsmiddelen worden

	incidenteel ingezet, bijvoorbeeld enkele vluchtheuvels of rotondes i.v.m. de veiligheid of een hardnekkig probleem met kweek in het openbaar groen.
NC < C	Er wordt niet of nauwelijks (bijv. alleen in proeven) gebruik gemaakt van alternatieve bestrijdingsmiddelen. In principe wordt gebruik gemaakt van chemische bestrijdingsmiddelen (bijvoorbeeld select-spray op verhardingen).
Chemisch	De onkruidbestrijding vindt alleen met chemische methoden plaats.

Wanneer tabel 6 wordt vergeleken met tabel 3 blijkt het volgende:

- De mate van gebruik van chemische bestrijdingsmiddelen in *openbaar groen* door gemeenten waarvan respondenten aangeven het handboek niet te kennen, wijkt niet wezenlijk af van de mate van gebruik van alle gemeenten.
- De mate van gebruik van chemische bestrijdingsmiddelen op *verhardingen* door gemeenten waarvan respondenten aangeven het handboek niet te kennen, wijkt wel af van de mate van gebruik van alle gemeenten. Het gebruik van bestrijdingsmiddelen is hoger als het handboek niet bekend is.

3.7 Milieuaspecten, preventie en zonering

Het gebruik van chemische bestrijdingsmiddelen wordt door respondenten als een belasting voor het milieu gezien. Niet-chemische bestrijdingsmethoden, zoals branden, borstelen en heet-watertechniek, worden door het merendeel van de respondenten als minder nadelig voor het milieu beschouwd.

Voor een goede preventie bij nieuw-aanleg en omvormingen is een goede afstemming tussen ontwerp en beheer van groot belang. Bij verhardingen blijkt dat in slechts 13% van de gemeenten structureel rekening wordt gehouden met mogelijke problemen bij het latere onkruidbeheer. In ruim 30% van de gemeenten gebeurt dit soms. Bij openbaar groen is dit beeld gunstiger. Hier wordt in ca. 30% van de gevallen structureel rekening gehouden met het latere beheer en in ca. 35% soms.

Bij ca. 35% van de gemeenten vindt soms omvorming plaats van verhardingen in verband met de onkruidproblematiek. Structureel gebeurt dit bij geen enkele gemeente. Bij openbaar groen vindt deze omvorming structureel plaats bij ca. 20% van de gemeenten (De Bilt, Driebergen-Rijsenburg, Loenen, Maarn, Renswoude, Soest en Woudenberg). Omvorming van openbaar groen in verband met de onkruidproblematiek gebeurt bij bijna 50% van de gemeenten soms.

De kosten als gevolg van onkruidbestrijding zijn vaak erg hoog. Daarnaast is de beeldkwaliteit niet altijd makkelijk te bereiken. Om de kosten acceptabel te houden, kan gekozen worden voor een zonering van het beheer. Bij 22% van de gemeenten wordt een gezonde beleid gevoerd op de verharding. Op 13% van de gemeenten is dit soms van toepassing. In het openbaar groen is zonering vaker van toepassing (41%).

Tabel 7: Afstemming van ontwerp en beheer bij nieuw-aanleg, omvorming en zonerings.

Rekening houden met onkruidbeheer	openbaar groen	verhardingen
Bij nieuw-aanleg		
structureel	30%	13%
incidenteel	35%	30%
Bij omvorming		
structureel	20%	--
incidenteel	50%	35%
Bij zonerings		
structureel	41%	22%
incidenteel	--	13%

4 Positie gemeenten in krachtenveld

Met de betrokken wethouders van de gemeenten Abcoude, IJsselstein, Rhenen en Woerden zijn gesprekken gevoerd. Verslagen van die gesprekken zijn opgenomen als Bijlage 5.

4.1 Belangenafweging beheerkeuze

In alle vier de gemeenten is het financiële kader zeer belangrijk, mede in het licht van de nu noodzakelijke gemeentelijke bezuinigingen. Drie van de vier gemeenten geven aan ook zeer te hechten aan een duurzaam beheer, waarbij zij het vanzelfsprekend vinden dat een gemeente ook verantwoordelijkheid neemt voor milieuproblemen veroorzaakt door het beheer. Eén gemeente geeft aan dat milieu pas na financiën, welzijn en kwaliteit openbare ruimte, een rol speelt bij de besluitvorming.

De uitkomst van de afwegingen is bij elk van de gemeenten anders. Het beeld is zeer divers. Als voorbeeld het beleid bij het gebruik van bestrijdingsmiddelen op verhardingen:

- Abcoude geeft aan zich bij het bestrijdingsmiddelengebruik te laten beperken door de bepalingen van de toelating zoals die geformuleerd worden door het CTB;
- Rhenen geeft aan te willen afbouwen in de periode tot 2012. Rhenen zet in op preventie en gebruikt geen chemie op verhardingen waarvan het water wordt geïnfiltreerd. Nu wordt overwogen af te zien van chemische bestrijding op verhardingen die afspoelen naar oppervlaktewater, en weer te gaan toepassen op verhardingen waarvan water wordt geïnfiltreerd;
- Woerden geeft aan dat door noodzakelijke bezuinigingen op de gemeentebegroting op verhardingen weer gespoten gaat worden. Wel overweegt Woerden om dit in een nieuwe woonwijk achterwege te laten in verband met de doelstelling zwemwaterkwaliteit van twee plassen. Woerden zet ook in op preventie van onkruidgroei;
- IJsselstein maakt een keuze op basis van milieurendement. Het grootste milieurendement wordt volgens de wethouder van deze gemeente bereikt door het selectief spuiten op verhardingen.

Gemeenschappelijk is het zorgpunt van de hogere kosten van de alternatieve bestrijdingsmethoden op verhardingen in deze periode van bezuinigingen op de gemeentebegroting.

4.2 Draagvlak voor beleid bij Gemeenteraad

Het draagvlak voor het beleid verschilt van gemeente tot gemeente. In Abcoude en Woerden heeft de Gemeenteraad duidelijk de kaders gezet, en zorgt de Wethouder bestuurlijk voor implementatie. Met name in Woerden is dit evident, waar een initiatief van de Raad heeft geleid tot een besluit om volgend jaar op verhardingen het niet-chemisch beheer af te schaffen.

In Rhenen en IJsselstein berust het beleid daarentegen op een voorstel van het College van B&W dat door de Raad zonder wijzigingen is aanvaard.

4.3 Rol ambtelijke dienst

Bij alle gemeenten is het ambtelijk apparaat – uiteraard – loyaal in de uitvoering van het door de Raad vastgestelde beleid. De ruimte binnen dit beleid is bij sommige gemeenten smal, bijvoorbeeld als in het beleid precies is vastgelegd welke onderhoudsmethoden moeten worden toegepast, maar in een aantal gevallen is er ruimte voor het nemen van initiatieven, bijvoorbeeld om minder chemische bestrijdingsmiddelen te gebruiken.

Vastleggen beleid

Dit is heel verschillend. In één gemeente is het beheer niet in een beheers- of beleidsplan vastgelegd. Andere gemeenten zijn bezig met een beeldkwaliteitsplan, hebben een notitie onderhoud openbare buitenruimte en leggen zaken vast in milieuplannen, waterplannen e.d. Overigens komt in deze laatste beide plannen niet automatisch het hoofdstuk gebruik bestrijdingsmiddelen (door de gemeente) aan de orde.

Betrokkenheid burgers

Sommige gemeenten betrekken bewoners nadrukkelijk bij het beheer via wijkgericht werken, andere hebben een klachtenlijn, waarbij klachten over onkruid separaat worden bijgehouden. De gemeente Rhenen geeft nadrukkelijk aan burgers te willen laten wennen aan een minder net straatbeeld (wat betreft onkruidgroei).

Over onkruid komen over het algemeen niet al teveel klachten, ook niet in de gemeente Woerden waar het onkruid voor een groot aantal jaren chemisch-vrij werd bestreden.

4.4 Invloed van andere overheden

College Toelating Bestrijdingsmiddelen (CTB)

In alle gemeenten spelen wettelijke regels een duidelijke rol. Als bijvoorbeeld de toelating van een bestrijdingsmiddel is ingetrokken, wordt dit door de gemeenten uitgevoerd. Het CTB heeft zo een grote invloed.

Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Voedselkwaliteit (LNV)

In geen der gemeenten wordt het gewasbeschermingsbeleid belangrijk genoemd voor de gemeentelijke praktijk. Hetzelfde geldt voor de convenanten die het ministerie heeft afgesloten. Dit is vooral opvallend voor het convenant dat indertijd door LNV met ondermeer de koepelorganisatie van de Nederlandse gemeenten, de VNG, is afgesloten. Door geen van de vier gemeenten is dit convenant genoemd als een reden om het beleid aan te passen.

Provincie Utrecht

Bestuurders van gemeenten hebben in verschillende situaties met de provincie te maken. Acties die op prijs worden gesteld zijn bijvoorbeeld activiteiten die nu gebeuren, zoals:

- De uitnodiging van de milieuwethouders door de gedeputeerde (begin december 2003);
- De ontwikkeling van een handboek ('Onkruid vergaat wel!').

Nieuwe activiteiten die door sommige bestuurders als waardevol worden aangeduid zijn:

- Een advies bij de Watertoets van gemeentelijke bestemmingsplannen over de toepassing van onkruidwerende verhardingstechnieken.

Op aanvullende regelgeving door de provincie zitten gemeenten niet te wachten. Een aantal wethouders is van opvatting dat als er strengere regelgeving van provincies mocht komen, dat de provincie dan ook maar voorzieningen moeten scheppen om het gemeenten financieel mogelijk te maken de strengere regels uit te voeren.

Wel is er bij enkele gemeenten de bereidheid om een rol op zich te nemen bij gezamenlijke initiatieven om te komen tot een vermindering van het probleem.

Hoogheemraadschap/Waterschap

Bestuurders van gemeenten hebben in verschillende situaties met het hoogheemraadschap of het waterschap te maken. Het rioleringsplan vormt hier een nadrukkelijk onderdeel van waarin thema's aan de orde komen, zoals vermindering van overstorten, aanleg van bergbezinkbassins, aansluitingen buitengebied en aanleg van IBA's.

Alle gemeenten geven aan een goede relatie met het waterschap te hebben. Drie gemeenten hebben een waterplan, zijn bezig met de voorbereiding ervan of hebben het in de planning zitten. Deze drie gemeenten ervaren de samenwerking met het waterschap als een kwestie van geven en nemen. Gemeente Abcoude vindt eigenlijk dat er structureel teveel wordt gevraagd van een kleine gemeente. In de praktijk is het bij een kleinschalig uitbreidingsplan heel moeilijk om aan alle eisen te voldoen.

Bij geen van de gemeenten is het gebruik van bestrijdingsmiddelen door gemeenten expliciet aan de orde gekomen in het waterplan. Er bestaat bijvoorbeeld bij de gemeente Rhenen verwarring over op welke plaatsen het bestrijdingsmiddelengebruik terughoudend moet zijn. In deze gemeente is enige tijd geleden besloten verhardingen waarvan het afstromend water infiltreert in de bodem zonder chemische middelen te beheren. Nu echter het probleem zich met name toespitst op de afspoeling naar het oppervlaktewater, overweegt deze gemeente om juist de wegen waarvan het water rechtstreeks op het oppervlaktewater loost chemie-vrij te beheren.

Aanscherping van regelgeving door provincie of waterschap

De wethouders zijn eensgezind van mening dat provincie of waterschap terughoudend moet zijn met scherpere algemene regels dan door bijvoorbeeld het CTB bepaald. Indien er gebiedsgericht beleid nodig mocht zijn, bijvoorbeeld ten behoeve van drinkwaterwingebieden, dan staan gemeenten open voor overleg over de noodzaak van een eventueel daarop aangepast onkruidbeheer.

Indien echter het waterschap via milieuverordening of WVO-vergunning in zijn algemeenheid de regels voor toepassing van bestrijdingsmiddelen zou aanpakken, dan zijn de reacties als volgt:

- Het is niet eerlijk als de landelijke regels in onze regio worden aangescherpt, terwijl elders gewoon de CTB-toelating randvoorwaardelijk is.
- Het CTB toetst de bestrijdingsmiddelen op milieuschadelijkheid en humane toxiciteit. Waarom moeten we die toets regionaal nog eens over doen?
- Een aantal wethouders staat er meer voor open, maar dan moet er wel een zeer goede argumentatie zijn voor de noodzaak van de strengere regels.

Handvatten van provincies

Alle gemeenten staan open voor handreikingen van waterschap en/of provincie. Bijvoorbeeld deelname aan studiedagen en kennisname van handboeken. Een aantal gemeenten geeft ook aan eigen inzet te willen leveren als er in samenwerking met bijv. buurgemeenten, waterschap en provincie nog eens gewerkt moet worden aan een voorbeeldproject.

5 Discussie

Gebruik chemische bestrijdingsmiddelen bij het beheer door gemeenten

In de volgende tabel staat de situatie van het gebruik van bestrijdingsmiddelen door gemeenten in Utrecht in vergelijking met de uitkomsten van vergelijkbare onderzoeken in de provincies Overijssel en Limburg en de landelijke gegevens van het CBS.

Tabel 8: *Gebruik van chemische bestrijdingsmiddelen door gemeenten in de provincie Utrecht vergeleken met gemeenten elders in het land. (CBS 2001; Crijns et al., 2003; Spijker et al. 2003)*

	Chemievrij	Bijna chemievrij
Provincie Utrecht 2003		
Openbaar groen	44 %	31 %
Verhardingen	38 %	0 %
Provincie Overijssel 2003		
Openbaar groen	15 %	40 %
Verhardingen	10 %	10 %
Provincie Limburg 2003		
Openbaar groen	15 %	26 %
Verhardingen	11 %	11 %
Landelijk (CBS 2001)		
Openbaar groen	32 %	onbekend
Verhardingen	19 %	onbekend

In vergelijking met de provincies Limburg en Overijssel beheren relatief meer gemeenten in de provincie Utrecht het openbaar groen en de verharding zonder gebruik van chemische bestrijdingsmiddelen te maken. In de provincie Overijssel is bijna 55% van de gemeenten chemievrij of nagenoeg chemievrij in openbaar groen, en ruim 20% op verhardingen (Spijker & De Vries 2003). In Limburg is dit voor openbaar groen 40% en voor verhardingen bijna 25% (Kroes et al. 2003). De ca. 75% voor openbaar groen en 40% voor verhardingen in de provincie Utrecht steken hier positief tegen af. Ook de hoeveelheden verbruikt middel liggen bij de gemeenten in de provincie Utrecht lager dan die bij de gemeenten in de provincies Limburg en Overijssel.

Over 2001 heeft het CBS landelijke cijfers beschikbaar (Ekkens et al. 2003). Het percentage chemievrije gemeenten in de provincie Utrecht lag in de periode 2000-2003 zowel voor verhardingen als openbaar groen beduidend hoger dan het landelijk gemiddelde.

Opvallend is dat er geen grote wijzigingen hebben plaatsgevonden in het gebruik tussen de jaren 2000-2003. Dit geldt voor het totaal van de gemeenten, en in bijna alle gevallen ook voor de individuele gemeenten. Er zijn maar weinig gemeenten waar het huidige gebruik van chemische bestrijdingsmiddelen bij het onkruidbeheer belangrijk anders is dan in 2000. Uit de enquête blijkt dat ruim de helft van de gemeenten in de (nabije) toekomst geen belangrijke wijziging van het bestrijdingsmiddelengebruik verwacht. Voor *verhardingen* en *begraafplaatsen* geldt dat ongeveer evenveel respondenten een toename verwachten als respondenten die een afname verwachten in het gebruik van chemische

bestrijdingsmiddelen (resp. 18% en 9%). In het *openbaar groen* en op *sportvelden* wordt gemiddeld een afname van het gebruik van chemische bestrijdingsmiddelen verwacht.

Aanpassingen van het beleid

De afgelopen jaren hebben veel gemeenten gepoogd het bestrijdingsmiddelengebruik te verminderen. Bij 60% van de gemeenten waren deze pogingen gericht op openbaar groen, en 65% van de gemeenten richtte zich op verhardingen. Bij 14 gemeenten leidden de pogingen tot een forse tot zeer forse afname van het bestrijdingsmiddelengebruik. Bij 7 gemeenten tot slechts een geringe reductie of zelfs geen reductie. De belangrijkste redenen waarom proeven niet tot een (volledig) succes werden, waren de kosten, de verminderde kwaliteit van het straatbeeld en de meer benodigde personeelsinzet.

Van de gemeenten die nog niet zijn omgeschakeld heeft ruim 80% geen plannen of langetermijnplannen voor de verdere omschakeling. Slechts 18% is nu bezig met de verdere omschakeling.

Organisatie van het beheer

Opvallend is dat geen van de gemeenten de organisatie van het beheer als knelpunt noemt. Halverwege de jaren negentig werd dit als groot knelpunt ervaren (zie ondermeer Sluijsmans & Spijker 1994). Sindsdien is er gewerkt aan hulpmiddelen om gemeenten te ondersteunen bij de integrale aanpak. Een eerste opzet voor een integrale aanpak maakte Sluijsmans (1994). Op basis van deze aanpak heeft de gemeente Eindhoven de reductie ter hand genomen, wat leidde tot het boek *Gif van de Straat* (Sluijsmans et al. 1997). De integrale aanpak is verder ontwikkeld en beproefd in de ontwikkeling van het Handboek 'Onkruid vergaat wel!' (Spijker et al. 2002c). Later zijn op basis van dit handboek zeven gemeenten in Limburg begeleid bij de overstap naar een chemievrij beheer (Kroes et al. 2003).

De integrale aanpak is echter nog niet tot alle Utrechtse gemeenten doorgedrongen. Uit paragraaf 3.7 blijkt dat met name op verhardingen bij veel gemeenten bij het ontwerp nog geen rekening is gehouden met het latere onkruidbeheer.

Registratie van middelen

Opvallend is dat een aantal respondenten de gebruikte hoeveelheid bestrijdingsmiddelen niet kon aangeven. Niet uitgezocht is waardoor dit komt. Het is bijvoorbeeld mogelijk dat gegevens van aannemers die bij het beheer zijn ingeschakeld (nog) niet zijn binnengekomen. Moeilijker voorstelbaar is dat gemeenten hun eigen bestrijdingsmiddelenadministratie niet op orde hebben, aangezien daaraan op grond van de Bestrijdingsmiddelenwet, Arbowet, brandpreventie allerlei regels aan gesteld zijn. De hoeveelheid chemische bestrijdingsmiddelen die gebruikt wordt op sportvelden is relatief vaak onbekend. Een mogelijke oorzaak is dat sportvelden vaak zijn geprivatiseerd of dat het onderhoud is uitbesteed aan de betrokken sportvereniging(en).

Bekendheid van het handboek 'Onkruid vergaat wel!'

Bijna tweederde van de respondenten heeft aangegeven dat zij bekend is met het handboek 'Onkruid vergaat wel!' Hiervan geeft de helft aan dat zij het daadwerkelijk gebruiken.

Opvallend is dat gemeenten die het handboek niet kennen, relatief oververtegenwoordigd (75%) zijn in de categorie gemeenten die ‘overwegend’ of ‘volledig’ chemisch het onkruidbeheer op verhardingen uitvoeren.

Resultaat ontwikkeling en verspreiding van het handboek; ontwikkeling gebruik bestrijdingsmiddelen in de toekomst

De inzet van het handboek werkt positief. Uit de enquête-resultaten blijkt dat gemeenten die het handboek kennen onkruid minder met chemische middelen bestrijden dan andere gemeenten.

In de periode dat het Handboek werd uitgezet speelden er ook ontwikkelingen die gemeenten juist meer perspectief voor het chemische beheer boden:

- het verlengen van de toelating van glyfosaat op verhardingen tot 2012 (periode 2001-2002),
- het verlengen van de toelating van dichlobenil in openbaar groen tot 2008 (periode 2002-2003)

Landelijk heeft dit, mede onder invloed van de noodzaak van bezuinigingen wel geleid tot een overstap, zelfs van gemeenten die reeds (vrijwel) chemievrij beheerden naar chemische onkruidbestrijding of in elk geval discussie hierover openden en nu overwegen om de aanpak in 2004 aan te passen richting chemisch beheer

Deze trend doet zich in Utrecht niet voor. De respondenten in Utrecht verwachten in de toekomst geen belangrijke wijziging van het beleid van hun gemeente. Het is aannemelijk dat het handboek en de daarmee gepaard gaande aandacht van provincie en waterbeheerders voor dit onderwerp hieraan hebben bijgedragen. Dit wordt gesterkt door het feit dat 50% van de gemeenten het handboek kent.

Er is ook een gespreksbasis met de gemeenten aanwezig. Uit de enquête blijkt dat 60% samenwerking nuttig acht bij de terugdringing van het gebruik. Provincie of waterschap zouden deze samenwerking kunnen stimuleren.

Uit de gesprekken met de wethouders blijkt dat deze zich bij bijv. gemeenten Rhenen, Woerden, IJsselstein achten als beheerder van de openbare ruimte voor de milieu-effecten van het beheer. Wel heerst er enige verwarring over de nadelen voor het milieu van met name glyfosaat op verhardingen. Aan de ene kant heeft het CTB eerst onlangs de toelating verlengd tot 2012, aan de andere kant geven provincie en waterschappen het signaal af, dat gemeenten met dit gebruik moeten stoppen, omdat de kwaliteit van het oppervlaktewater hier teveel onder zou lijden. Gemeenten zijn niet op voorhand overtuigd van de noodzaak hiertoe, zo blijkt uit de interviews met wethouders: Bij de toelating heeft het CTB de milieu-effecten getoetst en waarom zouden gemeenten dan geen bestrijdingsmiddelen mogen gebruiken, zeker als afzien van gebruik tot veel hogere beheerskosten leidt? Kennis van de precieze stand van zaken met betrekking tot toelatingen, relevante ontwikkelingen gewasbeschermingsbeleid, implicaties van de Kaderrichtlijn Water blijkt bij de meeste gemeenten niet aanwezig.

Kosten niet-chemisch beheer zijn belangrijk knelpunt

Gemeenten noemen als knelpunten voor de omschakeling naar een chemie-vrij beheer de hogere beheerskosten en de lagere kwaliteit van het resultaat. Het genoemde knelpunt van de kosten sluit aan op resultaten uit eerdere onderzoek. (Kortenhoff 2000, Spijker et al. 2002a, Spijker et al. 2002b en Kroes et al. 2003)

Aandachtspunten

Met de ontwikkelde hulpmiddelen (handboek, standaard-plan van aanpak) kunnen gemeenten, soms ondersteund door enige externe begeleiding, de overstap naar een chemievrij beheer maken. Om deze overstap daadwerkelijk te kunnen maken, bestaat er op een aantal terreinen behoefte aan nadere ontwikkeling.

- 1 Het *verlagen van de meerkosten* van het niet-chemische beheer van verhardingen. Er bestaat grote behoefte aan efficiënte en in prijs met chemische technieken concurrerende niet-chemische onderhoudsmethoden. De komst van het heetwater-apparaat een aantal jaren geleden biedt naast het al langer bestaande borstelen, branden en maaien een nieuwe mogelijkheid. De nu beschikbare techniek is echter duur. Lopende innovaties – koppeling van heet water aan optisch detectie systeem - , en de ontwikkeling van een gecombineerd apparaat van borstelen, branden, blazen en kantensteken, bieden wellicht een perspectief op een grote effectiviteit in combinatie met lagere kosten, dan wel besparingen op andere budgetten (bijv. kantensteken) die de kostenverschillen met de chemische behandeling hanteerbaar maken. Het bedrijfsleven en de leveranciers van niet-chemische onkruidbestrijdingsapparatuur, of onderzoekers aan deze werktuigen kunnen hiertoe meer worden uitgedaagd of worden gestimuleerd. Het ruimte bieden aan het experimenteren en het monitoren (geld, kwaliteit en milieurendement) van nieuwe technieken maakt daar deel van uit.
- 2 De *noodzaak van omschakeling* naar niet-chemisch beheer is op bestuurlijk niveau onvoldoende duidelijk. Bij de toelating van glyfosaat door het CTB is het middel op milieuschadelijkheid onderzocht en zijn in de gebruiksvoorschriften bepalingen opgenomen die tot een selectief gebruik leiden op verhardingen. Indien provincie of waterschappen gemeenten oproepen om het gebruik verder te verminderen of tot nul terug te brengen, dan zijn ze genoodzaakt deze oproep nader te onderbouwen. Deze onderbouwing kan plaatsvinden bijvoorbeeld door gerichte monitoring van de aangetroffen bestrijdingsmiddelen in bijvoorbeeld het afspoelend regenwater, of in het oppervlaktewater. Op grond van de gegevens kan een zakelijke discussie worden gevoerd, waarbij de waterbeheerder de onkruidbeheerder kan wijzen op de door zijn beheer ontstane problemen. Een dergelijke aanpak zou prima kunnen passen bij de uitvoering van waterplannen of in de te ontwikkelen samenwerking in het kader van de Kaderrichtlijn Water. De *onderbouwing van de noodzaak* tot een verdere omschakeling naar een niet-chemisch beheer kan echter ook door de gemeenten er op te wijzen dat het verlengingsbesluit van het CTB met betrekking tot glyfosaat niet het eindpunt van de discussie is, zoals dat nu door een aantal gemeenten wordt gezien. Er is een aantal relevante ontwikkelingen:
  - Begin 2004 wordt door het ministerie van LNV de nota ‘Duurzaam onkruidbeheer’ uitgebracht. Deze nota zal naar verwachting inzetten op het verminderen van de problemen van bestrijdingsmiddelen bij de

drinkwaterwinning uit oppervlaktewater. In 2005 moeten de problemen (referentiepunt 1998) voor 50% zijn opgelost, in 2010 voor 95% en in 2015 moet het probleem in zijn geheel zijn opgelost.

- De nota duurzaam onkruidbeheer zal naar verwachting ook aangeven dat in 2010 gestreefd wordt naar het behalen van de MTR-waarden¹ in oppervlaktewater met een flinke stap in de richting van de VR-waarden² die honderd maal strenger zijn.
  - Er wordt op Europees niveau serieus gewerkt aan de ommissie dat bij de toelating van bestrijdingsmiddelen momenteel geen rekening wordt gehouden met de strenge drinkwaternormen. Dit betekent dat naar verwachting in de toekomst het CTB bij de toelating dit aspect moet meenemen. Dit kan leiden tot een verdere beperking van de toelating van glyfosaat op verhardingen.
  - De Commissie Integraal Waterbeheer (CIW4) heeft de projectgroep onkruidbestrijdingsmiddelen verhard oppervlak ingesteld. Deze werkgroep zal met voorstellen komen hoe in de toekomst met het gebruik van bestrijdingsmiddelen op verhardingen om te gaan.
  - Volgens de WVO zijn op het riool (of oppervlaktewater) aangesloten verhardingen feitelijk vergunningplichtig. Op dit moment overweegt alleen het Waterschap Zuiderzeeland vergunningen af te geven aan gemeenten, waarin is bepaald dat vanaf 1-1-2005 geen bestrijdingsmiddelen mogen worden toegepast op deze verhardingen.
3. Naar verwachting komen in 2004 twee systemen beschikbaar voor beheerders van verhardingen die zich richten op een duurzaam dan wel milieuverantwoord beheer: het *DOB-systeem*, duurzaam onkruidbeheer op verhardingen (www.dob-verhardingen.nl) en het milieukeur groen en verhardingen (www.milieukeur.nl). Het DOB-systeem is ontwikkeld door Plant Research International in samenwerking met Zuiveringschap Hollandse Eilanden en Waarden en Alterra, mede in opdracht van Monsanto en VEWIN. In het DOB-systeem zijn er enkele beperkingen aan het gebruik van glyfosaat op verhardingen gesteld die strenger zijn dan de bepalingen van de CTB-toelating: in een kleine straal rond straatkolken mag slechts zeer beperkt gebruikt worden en niet op verhardingen als die binnen 10 km stroomopwaarts gelegen zijn van een drinkwaterwinning uit oppervlaktewater. In het laatste geval kan dat voor een gemeente tot een zeer forse gebruiksreductie leiden. De beperking bij goten leidt tot een beperking van het gebruik van 7%³. In de nieuwsbrief van het DOB wordt een afname van het gebruik tot tweederde geconstateerd, maar dat is waarschijnlijk het gevolg van een ruimer gebruik ter plekke in 2002 dan op dit moment door het CTB in de toelating is bepaald. Zie voor te bereiken resultaten DOB, bijlage 6.

In de bepalingen van het *Milieukeur groen en verhardingen* is gesteld dat slechts in uitzonderingssituaties chemische middelen op verhardingen mogen worden gebruikt.

---

¹ MTR = Maximaal Toelaatbaar Risico

² VR = Verwaarloosbaar Risico

³ uitgaande van een gootafstand van 20 meter, een gebruik van 5% van het middel binnen een meter van de kolk en drie te behandelen zones in het dwarsprofiel t.w. buitenrand verharding, goot en stoeprand (bovenzijde)

Uit het oogpunt van veiligheid (bijv. zeer drukke wegen, ongelukkige verkeersheuvelds) en uit het oogpunt van bereikbaarheid (ontoegankelijk voor reguliere niet-chemische werktuigen) mogen bepaalde plaatsen nog met glyfosaat worden behandeld.

Naar verwachting leiden de bepalingen van het milieukeur tot een aanzienlijke afname van de hoeveelheid verbruikt glyfosaat door gemeenten vergeleken met beheer op basis van de bepalingen van de CTB-toelating, mits de uitzondering voor verkeersveiligheid streng wordt geïnterpreteerd.

6 Conclusies en aanbevelingen

6.1 Conclusies

Mate van gebruik en hoeveelheden gebruikte chemische bestrijdingsmiddelen

In openbaar groen is 75% van de Utrechtse gemeenten chemievrij of nagenoeg chemievrij. Op verhardingen is dit 38%. Het totale gemeentelijke gebruik van chemische middelen is niet bekend, omdat een aantal gemeenten dit niet konden aangeven. Een voorzichtige schatting van het totale verbruik is 910 kg glyfosaat, 170 kg dichlobenil en 180 kg MCPA.

Integrale aanpak door gemeenten

De integrale aanpak is nog niet tot alle Utrechtse gemeenten doorgedrongen. Uit paragraaf 3.7 blijkt dat met name op verhardingen bij veel gemeenten bij het ontwerp nog geen rekening wordt gehouden met het latere onkruidbeheer.

Toekomstige ontwikkeling van het gebruik

In ruim de helft van de gemeenten worden geen belangrijke wijzigingen in het gebruik verwacht. In het openbaar groen en op sportvelden wordt gemiddeld een afname van het gebruik van chemische bestrijdingsmiddelen verwacht. In ca. 18% van de gemeenten wordt een toename van het gebruik op verhardingen verwacht; een gelijke groep verwacht een afname van het gebruik. In ca. 9% van de gemeenten wordt een toename van het gebruik op begraafplaatsen verwacht; evenals op verhardingen verwacht een groep van gelijke grootte een afname van het gebruik.

Gebruik in grondwaterbeschermingsgebieden

Gemeenten houden in het algemeen rekening met de ligging van grondwaterbeschermingsgebieden. In deze gebieden gebruiken ca. 80% van de gemeenten geen chemische bestrijdingsmiddelen en ca. 5% selectief. Respondenten van zeven gemeenten gaven aan niet te weten of er grondwaterbeschermingsgebieden binnen de gemeente liggen.

Knelpunten voor omschakeling

Gemeenten noemen als knelpunten voor de omschakeling naar een niet-chemisch beheer de hogere beheerskosten en de lagere kwaliteit van het resultaat. Uit gesprekken met wethouders bleek daarnaast dat het belang van een totale afbouw van het gebruik van chemische middelen niet altijd wordt gedeeld.

Gebruik handboek door gemeenten

De inzet van het handboek werkt positief. Uit de enquête-resultaten blijkt dat gemeenten die het handboek kennen onkruid minder met chemische middelen bestrijden dan andere gemeenten.

Beleid Provincie en waterbeheerders

De aanpak van de Provincie en de waterbeheerders in Utrecht lijkt, met name door het handboek 'Onkruid vergaat wel!', effect te hebben.

6.2 Aanbevelingen

Aan gemeenten:

1. Veel inwoners hebben een onkruidvrije verharding als ideaalbeeld voor ogen. Op welke wijze kan het beheer zo worden georganiseerd dat bewoners hun eigen verantwoordelijkheid nemen, en zelf met een niet-chemische techniek het onkruid te lijf gaan op de stoep voor hun woning; of is het mogelijk om bewoners te laten ‘wennen’ aan een minder net straatbeeld? Lokale, regionale, provinciale of landelijk *voorlichting aan particulieren* hierover kan nog worden verbeterd of uitgebreid. Bij dit spoor zijn zowel de doelgroep gemeenten als de doelgroep burgers betrokken.
2. Veel toepassingen van bestrijdingsmiddelen zijn te voorkomen indien bij het ontwerp en de aanleg daar reeds rekening mee is gehouden. Het opstellen van *standaard-inrichtingseisen*, besteksvoorwaarden, programma’s van eisen voor nieuwbouw en renovaties vereenvoudigen dit behoorlijk. Deze zouden meer kunnen worden gestandaardiseerd en ook breder kunnen worden gebruikt. Belangrijk is om hierbij tot een integraal ontwerp- en beheerproces te komen zodat alle aspecten voldoende zijn afgewogen en de bijbehorende kosten te financieren zijn.
3. Het stimuleren van het gebruik van *passtukken, beton- of asfaltprint* ter voorkoming van onkruidgroei. Stimuleer het gebruik hiervan en laat voorbeelden inclusief ontwerp, aanleg- en beheerkosten en afspoelingseffecten breed verspreiden.

Aan provincie en waterbeheerders:

4. Het verdient aanbeveling om contact op te nemen met de gemeenten die nu standaard chemisch beheren en te onderzoeken onder welke voorwaarden zij wel bereid zijn om het gebruik te reduceren.
5. Waterschappen kunnen bij de watertoets van bestemmingsplannen gemeenten adviseren om de hoeveelheid verhardingen tot het minimaal noodzakelijke te beperken en bij de aanleg ervan rekening te houden met het latere onkruidbeheer.
6. Het verdient aanbeveling een strategie te kiezen voor de aanpak van het probleem van de diffuse bron chemische onkruidbestrijdingsmiddelen bij de doelgroep gemeenten die past in, of aansluit bij de aandachtspunten genoemd in het hoofdstuk 5 Discussie.
7. Het verdient aanbeveling te bevorderen dat gemeenten gebruik maken van elkaars kennis. Vóórlopende gemeenten zouden kunnen worden ingezet als vraagbaak voor de andere gemeenten.
8. Het verdient aanbeveling het handboek gericht te verspreiden bij gemeenten die aangeven het handboek niet te kennen.

Literatuur

- Crijns O.M., F.J.B. Kroes & J.H. Spijker 2003. *Taaie onkruid. Zeven Limburgse gemeenten stoppen met het gebruik van gif. Wie volgt er?* Zuiveringschap Limburg. Roermond.
- Ekkes J.J., G.H. Horeman, P.A.M. Besseling & J.W.J. van Esch 2003. *Evaluatie bestuurlijke afspraken uitvoering MJP-G Openbaar Groen. Eindevaluatie van de taakstellingen*. Expertisecentrum LNV. Ede/Wageningen. Rapport EC-LNV nr. 2003/179.
- Jongbloed R.H., J.H.J. Hulskotte & C. Kempenaar 2002. *Bestrijdingsmiddelen in stroomgebieden en grondwaterbeschermingsgebieden in de provincie Utrecht. Berekeningen voor landbouw- en niet-landbouwtoepassingen vanuit diffuse bronnen*. TNO-rapport R2002/277.
- Kortenhoff A. 2000. *Knelpuntenanalyse met betrekking tot het terugdringen van gebruik en emissie van chemische bestrijdingsmiddelen door gemeenten op (half)verhardingen. Fase I. Samenvatting en analyse van workshops en studiedagen gehouden in de periode 1997 t/m april 2000*. Plant Research International. Wageningen.
- Saft R.J. & N. Staats 2002. *Beslisfactoren voor onkruidbestrijding op verhardingen. LCA, risico-analyse, kostenanalyse en hinderbeleving*. IVAM Environmental Research en chemiewinkel. Amsterdam.
- Sluijsmans J.J.L. (red.) 1994. *Reductie-programma chemische onkruidbestrijding op verhardingen. Fase 1. Opzet van een reductieprogramma*. Instituut voor Bos- en Natuuronderzoek. Wageningen. IBN-rapport 098.
- Sluijsmans J.J.L. & J.H. Spijker 1994. *Maatregelen om het gebruik van chemische middelen op verhardingen in de gemeente Utrecht uit te sluiten*. Instituut voor Bos- en Natuuronderzoek. Wageningen. IBN-rapport 081.
- Sluijsmans J.J.L., J.H. Spijker & M.H.H. Betist 1997. *Gif van de straat, Reductieprogramma chemische onkruidbestrijding op verhardingen*. Vewin, Gemeente Eindhoven en Alterra. Zoetermeer.
- Spijker J.H. (red.), J. Hekman, M.B. Teunissen & R. Mantingh 2002a. *Onkruid vergaat wel! Handboek voor gifvrij beheer van groen en verhardingen door gemeenten*. Schoon Gelders Water, Platform Diffuse Bronnen Provincie Utrecht, Platform Diffuse Bronnen Provincie Overijssel, Alterra, DLV Adviesgroep, Ecoconsult en IPC Groene Ruimte. Zwolle.
- Spijker J.H., C.M. Niemeijer & F.Th.J. Hoksbergen 2002b. *Kosten en kwaliteiten van verschillende werkpakketten voor niet-chemisch onkruidbeheer op verhardingen*. Provincie Noord-Brabant. 's-Hertogenbosch.

Spijker J.H., H. Timmermans, C.M. Niemeijer & F.Th.J. Hoksbergen 2002c. *Eén kruidje roert men niet. Effectief niet-chemisch onkruidbeheer in Utrecht-Centrum*. Alterra. Wageningen. Alterra-rapport 477.

Spijker J.H. & E.A. de Vries 2003. *Hoe vergaat het onkruid? Gebruik van bestrijdingsmiddelen door Overijsselse gemeenten bij het beheer van openbaar groen, verhardingen en sportterreinen*. Alterra. Wageningen.

Bijlage 1 Vragenlijst Utrechtse gemeenten

Alterra voert in opdracht van de Provincie Utrecht en de Utrechtse Waterschappen een onderzoek uit naar het gebruik van chemische bestrijdingsmiddelen. Doel van deze vragenlijst is om een inzicht te krijgen in het gemeentelijk gebruik van chemische bestrijdingsmiddelen in de Provincie Utrecht.

Algemeen

Gemeente .....

Afdeling .....

Contactperso(o)n(en) .....

Telefoonnummer .....

Postadres .....

E-mail .....

Stand van zaken inzake onkruidbestrijding

1. In hoeverre maakte uw gemeente in de jaren 2000 en 2003 gebruik van chemische bestrijdingsmiddelen voor de onkruidbestrijding (aankruisen wat van toepassing is)?

	Openbaar Groen		Verhardingen		Sportvelden		Begraafplaatsen	
	2000	2003	2000	2003	2000	2003	2000	2003
chemievrij								
niet-chemisch > chemisch								
niet-chemisch ≈ chemisch								
niet-chemisch < chemisch								
chemisch								

chemievrij

In geen geval gebruik maken van chemische bestrijdingsmiddelen.

niet-chemisch > chemisch

Het gebruik van niet-chemische methoden om onkruid te bestrijden is veel omvangrijker dan het gebruik van chemische bestrijdingsmiddelen. In de meeste gevallen worden alleen niet-chemische bestrijdingsmethoden ingezet. Chemische bestrijdingsmiddelen worden incidenteel ingezet, bijvoorbeeld enkele vluchtheuvels of rotondes i.v.m. de veiligheid; een hardnekkig probleem met kweek in het openbaar groen.

niet-chemisch ≈ chemisch

Er wordt bij het beheer zowel gebruik gemaakt van niet-chemische als van chemische bestrijdingsmiddelen. Zo worden bij voorbeeld de verhardingen in sommige wijken geborsteld en in andere wijken wordt de verharding met de Weed-it (een onkruidspuitmethode) behandeld.

niet-chemisch < chemisch

Er wordt niet of nauwelijks (bijv. alleen in proeven) gebruik gemaakt van alternatieve bestrijdingsmiddelen. In principe wordt gebruik gemaakt van chemische bestrijdingsmiddelen (bij voorbeeld select-spray op verhardingen).

chemisch

De onkruidbestrijding vindt alleen met chemische methoden plaats.

2. Wordt de onkruidbestrijding (deels) uitbesteed?

- nee
- ja, bij (organisatie/bedrijf) .....
- welke onderdelen? Openbaar groen / verhardingen / sportvelden / begraafplaatsen
- evt. toelichting:

.....

.....

.....

.....

3. Hoe wordt het gebruik van chemische bestrijdingsmiddelen geregistreerd (indien een deel van het werk met bestrijdingsmiddelen wordt uitbested, ook aandacht besteden aan de rol van de aannemer) ?

.....

.....

.....

.....

4. Kunt u per terreintype aangeven hoeveel en welke chemische bestrijdingsmiddelen uw gemeente afgelopen jaar (2002) verspoten en/of verstrooid heeft? Kunt u de beheersoppervlakte (eventueel een schatting) per terreintype aangeven.
Indien uw gemeente geheel chemievrij beheerd wordt, ga door naar vraag 5

	Openbaar groen	Verhardingen	Sportvelden
totaal-oppervlakte (schatting)	ha	ha	ha
Naam bestrijdingsmiddel en hoeveelheid per jaar	kg/liter*	kg/liter*	kg/liter*
Naam bestrijdingsmiddel en hoeveelheid per jaar	kg/liter*	kg/liter*	kg/liter*
Naam bestrijdingsmiddel en hoeveelheid per jaar	kg/liter*	kg/liter*	kg/liter*
Naam bestrijdingsmiddel en hoeveelheid per jaar	kg/liter*	kg/liter*	kg/liter*

* doorhalen wat niet van toepassing is

5. Liggen binnen uw gemeente grondwaterbeschermingsgebieden?
- Ja
  - Nee (ga door naar vraag 7)
6. Treft uw gemeente in de grondwaterbeschermingsgebieden speciale maatregelen?
- Nee
  - Ja, daar worden geen chemische bestrijdingsmiddelen gebruikt
  - Ja, daar worden chemische bestrijdingsmiddelen selectiever gebruikt
  - Ja, te weten .....
- .....
- .....
- .....
7. Heeft uw gemeente een of meerdere pogingen ondernomen om het gebruik van chemische bestrijdingsmiddelen terug te dringen?
- Ja, we zijn gestopt met ingang van .....(jaar) (ga verder met vraag 8)
  - Ja, we hebben gepoogd te stoppen (ga verder met vraag 8)
  - Ja, we hebben gepoogd het gebruik te verminderen (ga verder met vraag 8)
  - Nee (ga door naar vraag 12)

Ja, onze gemeente heeft één of meer pogingen ondernomen om het gebruik van chemische bestrijdingsmiddelen terug te dringen.

8. Op welk(e) terrein(en) heeft uw gemeente gepoogd om het gebruik van chemische bestrijdingsmiddelen terug te dringen? (meerdere antwoorden mogelijk)
- In openbaar groen
  - Op verhardingen
  - Op sportvelden
  - Anders, nl.....

9. Wat hield de poging tot stoppen in? (bijv. invoeren borstelen, omvorming, veegregime verhogen, zonering aanbrengen enz.)

.....
.....
.....

10. Welke valkuilen kwam u tegen?

.....
.....
.....

11. Hebben deze pogingen daadwerkelijk geleid tot een afname van het gebruik van bestrijdingsmiddelen?

- Ja, het gebruik van bestrijdingsmiddelen is daardoor zeer fors (>60%) verminderd.
- Ja, het gebruik van bestrijdingsmiddelen is daardoor fors (30-60%) verminderd.
- Ja, maar de afname van het gebruik van bestrijdingsmiddelen was relatief gering (<30%).
- Nee.
- Nee, en we overwegen om weer te gaan spuiten.

(ga door naar vraag 16)

Nee, onze gemeente heeft (nog) geen pogingen ondernomen om het gebruik van chemische bestrijdingsmiddelen terug te dringen.

12. Is uw gemeente alsnog van plan om om te schakelen?

- Reeds bezig met omschakeling
- In de nabije toekomst. (binnen 2 jaar van start)
- Op langere termijn
- Geen omschakeling van plan

(ga verder met vraag 14)

(ga verder met vraag 14)

13. Indien uw gemeente twijfelt of niet van plan is om om te schakelen, wat is/zijn daarvoor de belangrijkste reden(en)? *(verschillende antwoorden mogelijk)*

- De technieken zijn nog niet goed genoeg
- Regelgeving laat het gebruik van chemische bestrijdingsmiddelen nog toe
- Draagvlak is er niet of te weinig bij het bestuur
- Draagvlak is er niet of te weinig bij mijn collega's
- Draagvlak is er niet of te weinig bij de bevolking
- Kosten zijn te hoog
- Anders, nl.....

14. Zou samenwerking met andere partijen een bijdrage kunnen leveren bij het bereiken van een omschakeling naar niet-chemisch onkruidbeheer? *(verschillende antwoorden mogelijk)*

- Ja, samenwerking met buurgemeenten
- Ja, samenwerking met andere overheden, zoals provincie, waterschap, hoogheemraadschap, rijkswaterstaat of drinkwaterbedrijf
- Ja, samenwerking met overige partijen, nl.....
- Nee

15. Welke concrete vormen van ondersteuning kunnen uw gemeente helpen bij de omschakeling naar niet-chemisch beheer?

.....
.....
.....

Middelengebruik in de komende jaren

16. Wat verwacht u van het middelengebruik bij u in de gemeente in de toekomst?

	openbaar groen	verhardingen	sportvelden	begraafplaatsen
Geen verandering				
Reductie zeer fors > 60%				
fors 30-60%				
gering <30%				
Toename gering <30%				
fors >30%				

Bekendheid handboek 'Onkruid vergaat wel!'

17. Kent u het handboek 'Onkruid vergaat wel!' (2001) dat de provincie Utrecht mede heeft ontwikkeld?

- Ja
- Nee

(Ga door naar vraag 19)

18. Maakt uw gemeente gebruik van dit handboek, of is dit in het verleden gebruikt?

- Ja, ik gebruik zelf het handboek
- Ja, anderen binnen de gemeente gebruiken het handboek
- Nee, maar ben het wel van plan
- Nee, omdat.....
- Weet ik niet

Overige vragen

19. Onderstaande tabel bevat 10 beweringen.

Kunt u aangeven of naar uw mening de beweringen **voor uw gemeente** *waar / soms waar / niet waar* zijn?

		waar	soms waar	niet waar
nieuwbouwprojecten	Bij nieuwbouwprojecten houdt de ontwerpafdeling zelf rekening met het onkruidbeheer op verhardingen .			
	Bij nieuwbouwprojecten houdt de ontwerpafdeling zelf rekening met het onkruidbeheer in het openbaar groen			
	Bij nieuwbouwprojecten wordt de beheerafdeling betrokken bij het ontwerp van de verhardingen om onkruidvrije oplossingen toe te passen.			
	Bij nieuwbouwprojecten wordt de beheerafdeling betrokken bij het ontwerp van het openbaar groen om onkruidvrije oplossingen toe te passen.			
omvormen	Er vindt in de gemeente een omvorming van verhardingen plaats om de noodzaak van onkruidbestrijding te verminderen			
	Er vindt in de gemeente een omvorming van openbaar groen plaats om de noodzaak van onkruidbestrijding te verminderen			
zoneren	Het onkruidbeheer binnen de gemeente wordt gezoneerd* op de verhardingen			
	Het onkruidbeheer binnen de gemeente wordt gezoneerd* in het openbaar groen			
effecten	Het gebruik van chemische bestrijdingsmiddelen is schadelijk voor het milieu			
	Onkruidbestrijden door middel van branden, borstelen of heetwatertechniek is minstens zo slecht voor het milieu als het gebruik van chemische bestrijdingsmiddelen			

*Zoneren betekent, dat in verschillende delen van de gemeente andere onderhoudsregimes/beeldkwaliteiten worden toegepast.

20. Heeft u nog opmerkingen?

.....
.....
.....
.....

Hartelijk dank voor uw medewerking !

- *Wilt u de ingevulde enquête voor 20 oktober in bijgaande antwoordenvolp terugsturen of faxen naar Alterra?*
- *Voor eventuele vragen kunt u van dinsdag t/m vrijdag contact opnemen met Alterra, contactpersoon Barry de Vries.*

tel: 0317-477988

fax: 0317-424988 (t.a.v. Barry de Vries)

email: barry.devries@wur.nl

adres: Alterra, t.a.v. Barry de Vries, Postbus 47, 6700 AA Wageningen

Bijlage 2-a Enquête, numerieke verwerking

Respons	
Verstuurd	33
Retour	28
anders	4
procentueel	96,97

Vraag 1 mate van gebruik in 2000 en 2003

2000 (absoluut)	Chemievrij	NC >C	NC≈C	NC<C	C	onbekend
Openbaar groen	15	8	4	2	3	0
Verhardingen	11	3	1	7	10	0
Sportvelden	9	7	2	3	5	6
Begraafplaatsen	10	9	1	2	6	4

2000 (%)	Chemievrij	NC >C	NC≈C	NC<C	C	onbekend
Openbaar groen	46,9	25,0	12,5	6,3	9,4	0,0
Verhardingen	34,4	9,4	3,1	21,9	31,3	0,0
Sportvelden	28,1	21,9	6,3	9,4	15,6	18,8
Begraafplaatsen	31,3	28,1	3,1	6,3	18,8	12,5

2003 (absoluut)	Chemievrij	NC >C	NC≈C	NC<C	C	onbekend
Openbaar groen	14	10	3	2	3	0
Verhardingen	12	0	2	8	10	0
Sportvelden	9	8	2	2	7	4
Begraafplaatsen	11	8	1	2	6	4

2003 (%)	Chemievrij	NC >C	NC≈C	NC<C	C	onbekend
Openbaar groen	44	31	9	6	9	0
Verhardingen	38	0	6	25	31	0
Sportvelden	28	25	6	6	22	13
Begraafplaatsen	34	25	3	6	19	13

Vraag 2 onkruid beheer uitbesteed

vraag ingevuld	ja	nee	niet ingevuld	privaat	onbekend
Openbaar groen	15	13	4		1
Verhardingen	25	3	4		1
Sportvelden	16	7	9		1
Begraafplaatsen	14	14	4		1

Vraag 3 administratie chemische bestrijdingsmiddelen

aannemers	7
gemeente	5
beide	5
onbekend	7
nvt	6

Vraag 4 zie bijlage 2-c

Vraag 5 Grondwaterbeschermingsgebieden

ingevuld	28
onbekend	4
ja	20
nee	8

Vraag 6 Maatregelen t.b.v. GWBG

Nee, chemievrij	5
Nee	3
Ja, chemievrij	11
Ja, selectiever	1
nvt	7

Vraag 7 gepoogd te stoppen

ingevuld	30
Ja, gestopt	11
Ja, gepoogd te stoppen	3
Ja gepoogd te verminderen	10
Nee	6
onbekend	2

Vraag 8 op welk terrein gepoogd te stoppen

ingevuld	ja	nee	onbekend
Openbaar groen	19	9	4
Verhardingen	22	6	4
Sportvelden	10	18	4

Vraag 9 zie bijlage 2-b**Vraag 10** valkuilen

explosieve onkruidgroei/kweek	3
slijtage tegels	2
prioriteiten politiek	4
lage kwaliteit	5
kosten	9
onvrede burger	4
personeel tekort/meer handwerk	6
flexibele inzet methoden	1
SV → veiligheid gebruikers	1
acceptatie medewerkers	1

Vraag 11 pogingen geleid tot afname

ingevuld	22
ja >60%	10
ja 30-60%	4
ja <30%	5
nee	2
onbekend	1

Vraag 12 plan om om te schakelen

ingevuld	11
bezig	2
korte termijn	
lange termijn	6
nee	3

Vraag 13 waarom niet omschakelen

1. Kosten te hoog	7
2. Techniek onvoldoende	3
3. Regelgeving laat toe	3
4. Draagvlak bestuur	3
5. Draagvlak bevolking	2
6. Milieu effecten minimaal verschil	1

Vraag 14 mogelijk samenwerken met

Buurgemeenten	5
Andere overheden	2
Anderen	1
nee	4

Vraag 15 opmerkingen verwerkt bij vraag 13 en in de rapportage**Vraag 16** verwachting middelengebruik in de komende jaren

		Openb. groen	verhardingen	sportvelden	begraafplaatsen
onbekend		1	1	1	1
geen verandering		16	15	17	18
reductie	zeer fors > 60%	4			
	fors 30-60%	1	1		
	gering <30%	2	5	4	3
toename	gering <30%	4	5		3
	fors >30%		1		
onbekend/niet ingevuld		5	5	11	8

Vraag 17 handboek bekend

bekend	21
onbekend	8
niet ingevuld	3

Vraag 18 gebruik handboek

ingevuld	21
zelf	3
anderen	2
van plan	5
nee	2
onbekend	9

Vraag 19 beweringen mbt nieuwbouwprojecten, omvorming, zonering en effecten (Vraagstelling: zie Bijlage 1)

		waar	Soms waar	Niet waar	onbekend
nieuwbouwprojecten	Stelling 1	4	10	14	5
	Stelling 2	9	11	8	5
	Stelling 3	4	12	12	5
	Stelling 4	10	11	7	5
omvorming	Stelling 5	0	11	17	5
	Stelling 6	7	15	6	5
zonering	Stelling 7	7	4	16	6
	Stelling 8	13	5	9	6
effecten	Stelling 9	19	6		8
	Stelling 10	5	14	6	8

Vraag 20 opmerkingen verwerkt bij andere vragen of in de rapportage

Bijlage 2-b Inhoud van de poging om het gebruik van chemische bestrijdingsmiddelen te stoppen

Inhoud van de poging om het gebruik van chemische bestrijdingsmiddelen te stoppen (vraag 9 enquête)													
	NVT	borstelen	schoffelen	omvorming	proef	onderzoek	selectspray	doelmatig gebruik	branden	bosmaaier	heet water	zonering	schorsafdekking
Abcoude													
Amerongen													
Amersfoort													
Baarn													
De Bilt													
Breukelen													
Bunnik													
Bunschoten													
Doorn	ONBEKEND												
Driebergen-Rijsenburg													
Eemnes													
Houten	ONBEKEND												
Leersum													
Leusden													
Loenen a/d Vecht													
Lopik													
Maarn													
Maarssen													
Montfoort													
Nieuwegein													
Oudewater													
Renswoude													
Rhenen													
De Ronde Venen													
Soest													
Utrecht													
Veenendaal													
Vianen													
Wijk bij Duurstede													
Woerden													
Woudenberg													
IJsselstein													
Zeist	ONBEKEND												

Bijlage 2-c Middelengebruik (hoeveelheden en soort) en oppervlaktes

Openbaar Groen

	middel		opp
Gemeente Abcoude	CASORON	75 KG	22 ha
Gemeente Amerongen	CASORON	115 KG	12 ha
Gemeente Amersfoort	chemie-vrij		
Gemeente Baarn	chemie-vrij		
Gemeente De Bilt	chemie-vrij		
Gemeente Breukelen	chemie-vrij		
Gemeente Bunnik	chemie-vrij		
Gemeente Bunschoten	GALANT	1,5	???
	MCPA	1,5	
	AAMIX	0,25	
Gemeente Doorn	chemie-vrij		
Gemeente Driebergen-Rijsenburg	ROUNDUP EVOLUTION	35 L	226 ha
	CASORON	15 KG	
	MCPA	0,5 L	
	BIOMOS	120 L	
	TMTD	10 KG	
	FUSILADE	1 L	
Gemeente Eemnes	chemie-vrij		
Gemeente Houten	chemie-vrij		
Gemeente Leersum	CASORON	340 KG	15,4 ha
Gemeente Leusden	chemie-vrij		
Gemeente Loenen a/d Vecht	CASORON	20 KG	2,3 ha
	ROUNDUP	5 L	
Gemeente Lopik			
Gemeente Maarn	chemie-vrij		
Gemeente Maarssen	onbekend		
Gemeente Montfoort	CASORON G	105 KG	35 ha
	ROKADE	30 KG	
	ROUNDUP EVOLUTION	3 L	
Gemeente Nieuwegein	chemie-vrij		
Gemeente Oudewater	CASORON	30 KG	
Gemeente Renswoude	CASORON		
Gemeente Rhenen	GLYFOSAAT	9 L	39,8 ha
	MCPA	1 L	
Gemeente De Ronde Venen	MCPA	1,74 L	40,5 ha
	ROUNDUP	6,5 L	
Gemeente Soest	chemie-vrij		
Gemeente Utrecht	chemie-vrij		
Gemeente Veenendaal	onbekend		
Gemeente Vianen	amine 2,4D	2,5 L	121 ha
	CASORON G	625 KG	
	ROKADE	120 KG	
	ROUNDUP ECO	58 L	
Gemeente Wijk bij Duurstede	CASORON G	120 KG	152 ha
	ROUND UP	20 L	
	MCPA	5 L	
	GARLON	1 L	
Gemeente Woerden	GLYFOSAAT	35 L	190 ha
	MCPA	27 L	
	MCPP	1 L	
	GALLANT	0,3 L	
	CASORON	318	
Gemeente Woudenberg	CASORON	315 KG	
Gemeente IJsselstein	ROUNDUP	7,3 L	???
	MCPA	3,35 L	
	MCPP	0,45 L	
	GALANT	0,85 L	
	CASORON	15 KG	
Gemeente Zeist	chemie-vrij		

**Middelengebruik (hoeveelheden en soort)
en oppervlaktes**

Verhardingen

	middel		opp
Gemeente Abcoude	ROUNDUP EVOLUTION	125 L	3.2 ha
Gemeente Amerongen	GLYFOSAAT	60 L	???
Gemeente Amersfoort	chemie-vrij		
Gemeente Baarn	chemie-vrij		
Gemeente De Bilt	chemie-vrij		
Gemeente Breukelen	chemie-vrij		
Gemeente Bunnik	chemie-vrij		
Gemeente Bunschoten	ROUNDUP EVOLUTION	55 L	???
Gemeente Doorn	chemie-vrij		
Gemeente Driebergen-Rijsenburg	ROUNDUP EVOLUTION	68 L	80 ha
Gemeente Eemnes	ROUNDUP EVOLUTION	16 L	???
Gemeente Houten	chemie-vrij		
Gemeente Leersum	ROUNDUP	42 L	8,8 ha
	MCPA	4 L	
Gemeente Leusden	ROUNDUP EVOLUTION	272 L	0,56 ha
Gemeente Loenen a/d Vecht	ROUNDUP	60 L	2,5 ha
	MCPA	30 L	
Gemeente Lopik			
Gemeente Maarn	ROUNDUP	25 L	12 ha
	CASORON	5 KG	
Gemeente Maarssen	ROUNDUP EVOLUTION	280 L	???
Gemeente Montfoort	ROUNDUP EVOLUTION	48 L	???
Gemeente Nieuwegein	chemie-vrij		
Gemeente Oudewater			
Gemeente Renswoude	GLYFOSAAT		
Gemeente Rhenen	GLYFOSAAT	69 L	45,5 ha
Gemeente De Ronde Venen	ROUNDUP EVOLUTION	248 L	75000 ha
Gemeente Soest	chemie-vrij		
Gemeente Utrecht	chemie-vrij		
Gemeente Veenendaal	GLYFOSAAT	101 L	197 ha
Gemeente Vianen	MCPA	92,5 L	56 ha
	ROUNDUP EVOLUTION	174 L	
Gemeente Wijk bij Duurstede	ROUNDUP EVOLUTION	150 L	110 ha
Gemeente Woerden	GLYFOSAAT	45 L	114 ha
Gemeente Woudenberg	ROUNDUP	50 L	
Gemeente IJsselstein	ROUNDUP	232 L	???
	MCPA	22 L	
Gemeente Zeist	chemie-vrij		

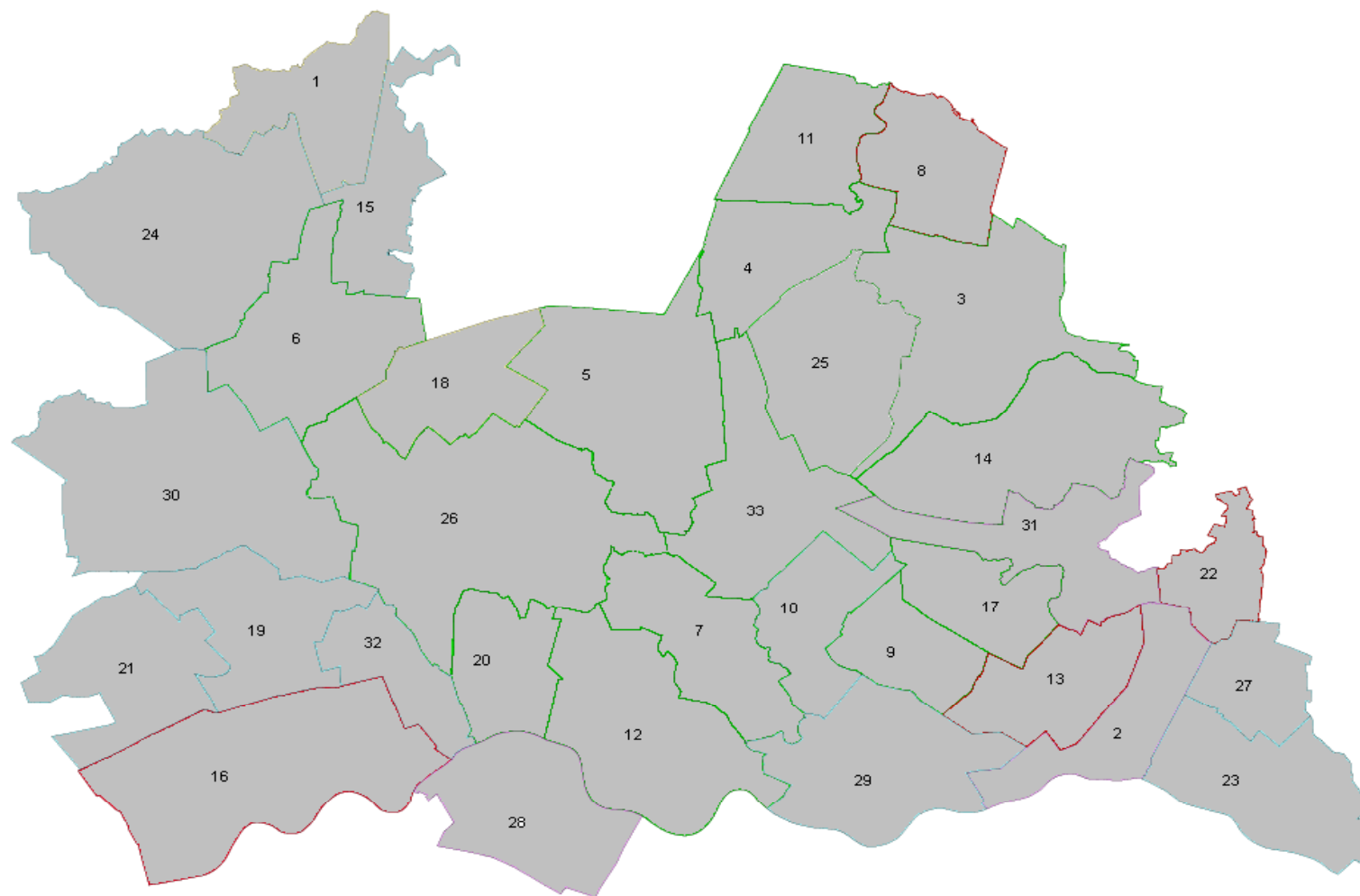
**Middelengebruik (hoeveelheden en soort)
en oppervlaktes**

Sportvelden

	middel		opp
Gemeente Abcoude	onbekend		
Gemeente Amerongen	onbekend		
Gemeente Amersfoort	onbekend		
Gemeente Baarn	chemie-vrij		
Gemeente De Bilt	MCPA	6 L	???
	2-4D	6 L	
	STARANE	6 L	
	GLYFOSAAT	4 L	
Gemeente Breukelen	onbekend		
Gemeente Bunnik	chemie-vrij		
Gemeente Bunschoten	onbekend		
Gemeente Doorn	chemie-vrij		
Gemeente Driebergen-Rijsenburg			
Gemeente Eemnes	chemie-vrij		
Gemeente Houten	chemie-vrij		
Gemeente Leersum	onbekend		
Gemeente Leusden	onbekend		
Gemeente Loenen a/d Vecht	onbekend		
Gemeente Lopik			
Gemeente Maarn	ORGAMIX	8 L	3 ha
Gemeente Maarssen	MCPA	6 L	???
Gemeente Montfoort	MCPA	6 L	6,6 ha
	MIXTURE	60 L	
Gemeente Nieuwegein	chemie-vrij		
Gemeente Oudewater	onbekend		
Gemeente Renswoude	chemie-vrij		
Gemeente Rhenen	onbekend		
Gemeente De Ronde Venen	onbekend		
Gemeente Soest	onbekend		
Gemeente Utrecht	ACTRIL	25 L	100 ha
Gemeente Veenendaal	onbekend		
Gemeente Vianen	onbekend		
Gemeente Wijk bij Duurstede	STIRANA	5 L	22 ha
Gemeente Woerden	GLYFOSAAT	4,5 L	31 ha
	MCPA	8,75 L	
	2-4D	4,3 L	
Gemeente Woudenberg	onbekend		
Gemeente IJsselstein	chemie-vrij		
Gemeente Zeist	chemie-vrij		

Bijlage 3 Gemeenten in de provincie Utrecht

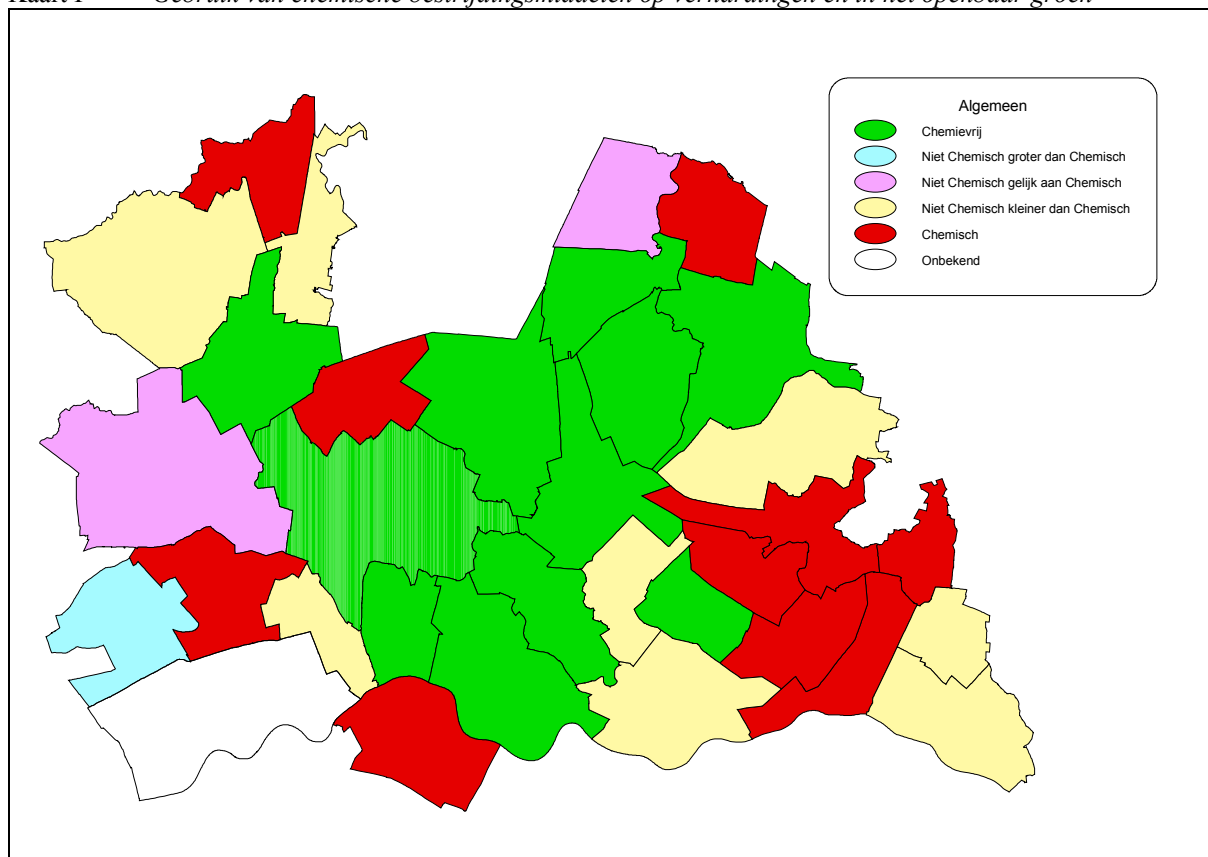

- 1 Abcoude
- 2 Amerongen
- 3 Amersfoort
- 4 Baarn
- 5 De Bilt
- 6 Breukelen
- 7 Bunnik
- 8 Bunschoten
- 9 Doorn
- 10 Driebergen-Rijsenburg
- 11 Eemnes
- 12 Houten
- 13 Leersum
- 14 Leusden
- 15 Loenen a/d Vecht
- 16 Lopik
- 17 Maarn
- 18 Maarssen
- 19 Montfoort
- 20 Nieuwegein
- 21 Oudewater
- 22 Renswoude
- 23 Rhenen
- 24 De Ronde Venen
- 25 Soest
- 26 Utrecht
- 27 Veenendaal
- 28 Vianen
- 29 Wijk bij Duurstede
- 30 Woerden
- 31 Woudenberg
- 32 IJsselstein
- 33 Zeist

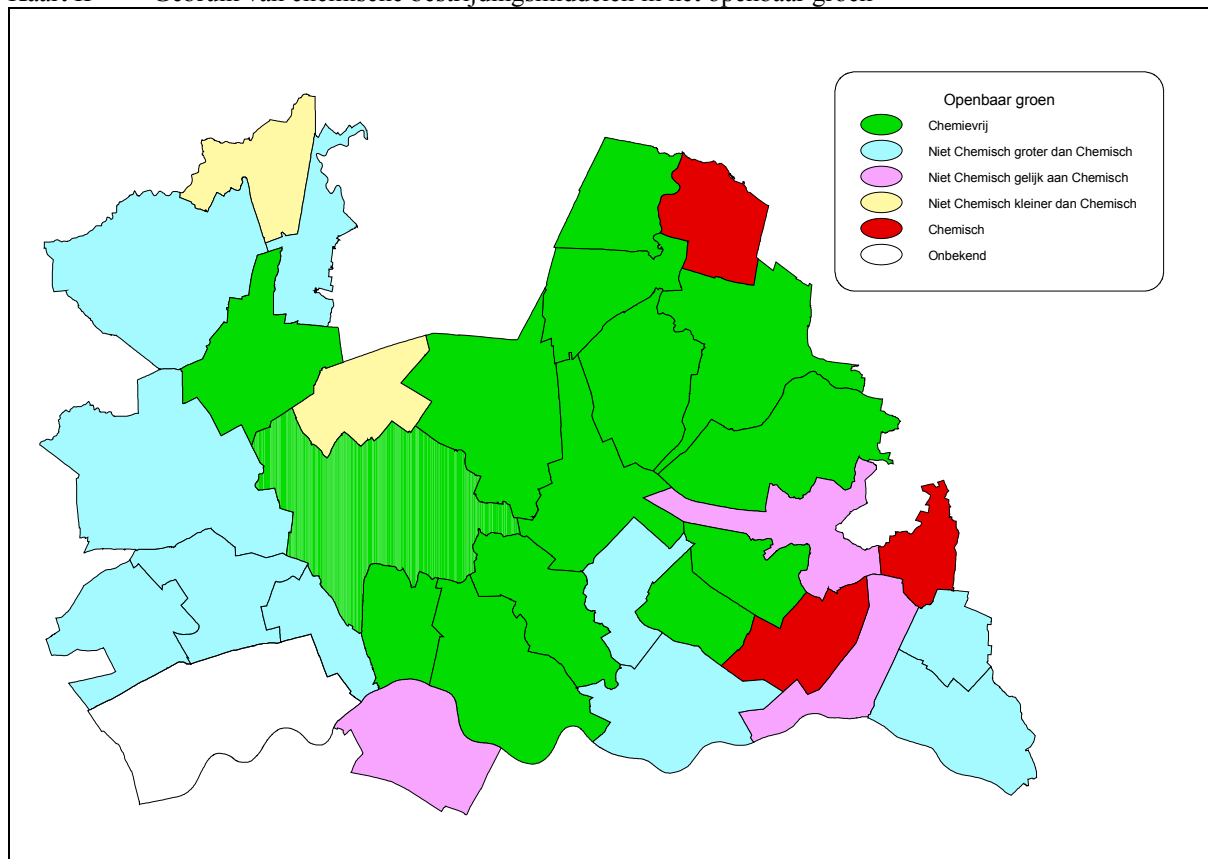

Bijlage 4 Kaarten

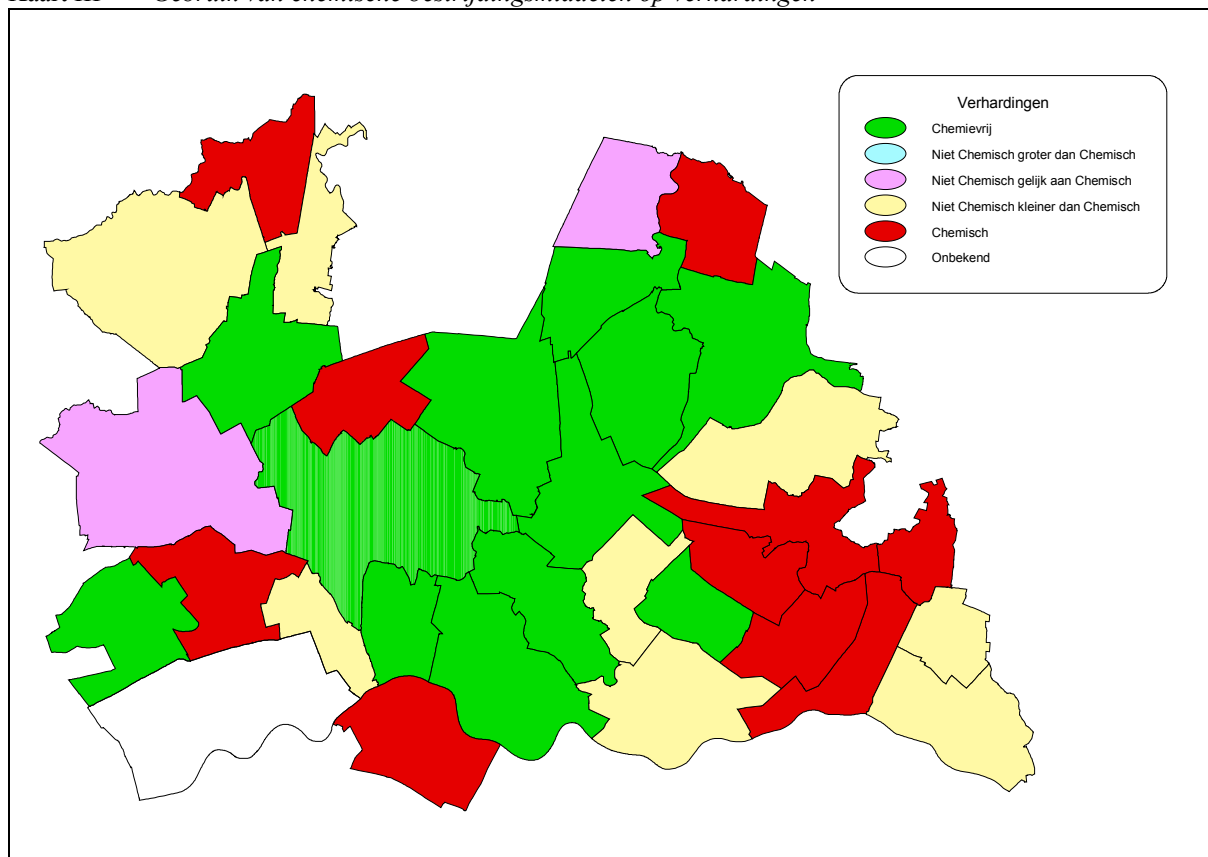
Kaart I *Gebruik van chemische bestrijdingsmiddelen op verhardingen en in het openbaar groen*

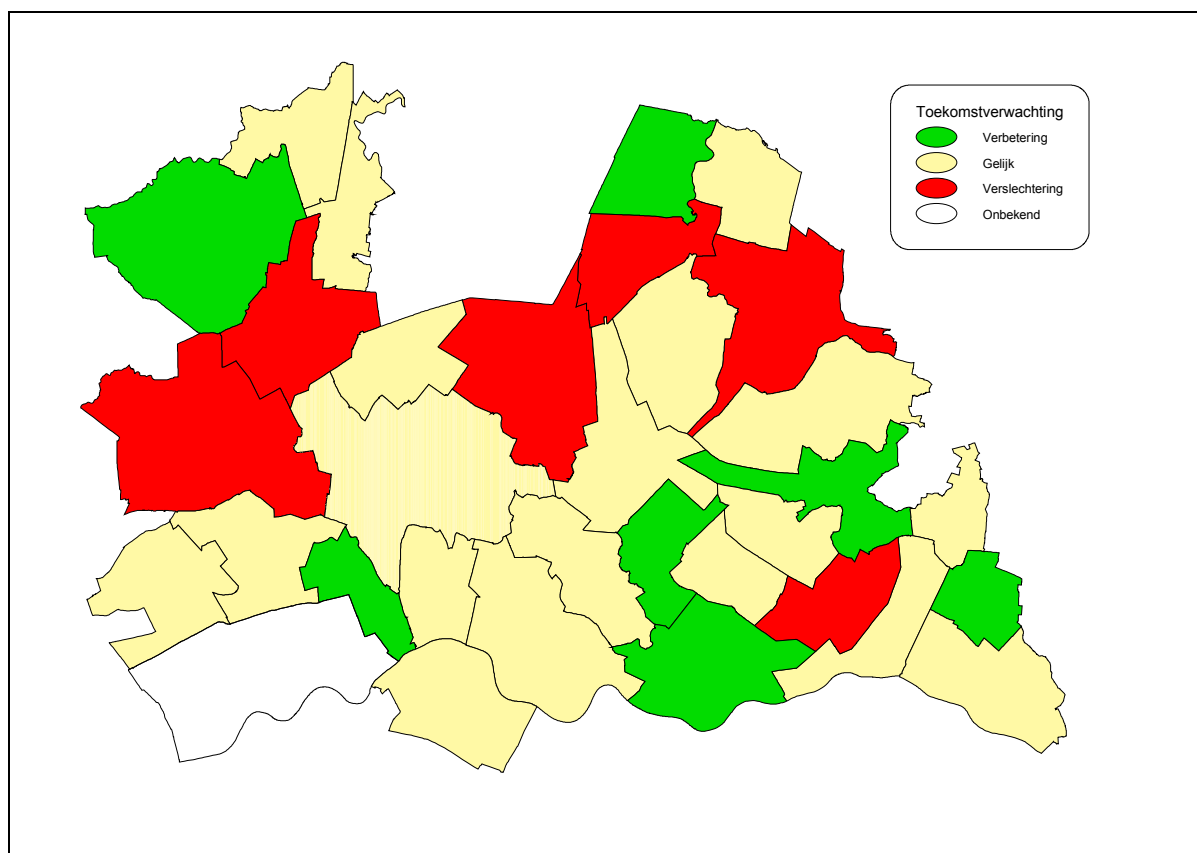
Kaart II *Gebruik van chemische bestrijdingsmiddelen in het openbaar groen*

Kaart III *Gebruik van chemische bestrijdingsmiddelen op verhardingen*

Kaart IV *Toekomstverwachting voor het gebruik van chemische bestrijdingsmiddelen op verhardingen en in het openbaar groen*

Bijlage 5 Verslagen

Verslag gesprek gemeente Abcoude

17 november 2003

Dhr Bakker, hoofd Dienst Openbare werken

Mevr. vd Heerik, wethouder Financiën en Openbare Werken (VVD)

Context:

Gemeentelijke bezuinigingen. Sinds 2002 acuut, en nu enorme problematiek. Problematiek bestaat bij alle omliggende gemeenten.

Abcoude:

- landelijke gemeente, in beperkt agrarisch gebied met veel forensen die werken in bv Amsterdam.
- kleine gemeente (8500 inw) met veel voorzieningen en veeleisende burgers. Daarom continu in financiële krapte.
- college van 3 wethouders (afspiegelingscollege).

Voor gemeente is eerstbepalende aspect momenteel financiën Daarna welzijn (subsidie jeugdverenigingen, ouderen, allerlei vz), dan hoe het erbuiten uitziet. Pas in laatste instantie de kwaliteit van het oppervlaktewater

Bakker is sinds 11 jaar hoofd openbare werken. Heeft binnen gemeente veel BM bespaard door professioneler werken (niet en BM en schoffelen bijv.).

Bakker heeft initiatieven genomen om beheer anders uit te voeren. Politiek neemt dit serieus (B&W), maar Raad pikt het niet op. Raad zegt. Laat mensen het zelf maar doen, maar dat werkt in praktijk niet. Aantal jaren geleden is er een actie geweest om gezamenlijk aan het werk te gaan in de openbare ruimte, maar alleen de wethouder en de buitendienst was er. Werkt niet.

En dan werken bezuinigingen soms zo uit dat kwaliteit groen/openbare ruimte onvoldoende is, zeker ook voor het vakoog van de dienst. Er komen veel klachten, maar er is geen budget om deze op te vangen.

Gebruik BM is geen thema. Op tribune zitten 2 dames van Milieudefensie die standaard overal tegen zijn. Worden niet gezien als serieus te nemen groep. Midden jaren negentig was de groep groter, maar nooit leidend.

Binnen gemeente zet de Raad de kaders. Bakker heeft echter grote vrijheid om uit te voeren. Maar zodra er financiële consequenties zijn heeft hij politiek nodig.

Verbod diuron heeft Bakker zelf opgelost. Dichlobenil recent was spannend, omdat snippergroen in gemeente (kleine strookjes) niet zonder meer niet-chemisch kan worden onderhouden.

Vastleggen in plannen: er ligt geen beheersplan. Wel een onderzoek van Grontmij dat aangeeft dat problemen en achterstanden in uitvoering niet worden veroorzaakt door inefficiëntie maar door te weinig menskracht/budget.

De uitvoerende dienst heeft 12 medewerkers waarvan 6 voor groen. Het meeste werk wordt zelf gedaan met wat extra inzet in de zomer van het werkvoorzieningschap.

Onkruidbestrijding op verharding is uitbesteed. Bakker krijgt de overzichten van de hoeveelheid gebruikt BM. De politiek vraagt hier nooit naar, maar overzichten worden incidenteel gebruikt voor invullen enquêtes van bijv. CBS of dit jaar Alterra.

Op verhardingen zijn er 2 ronden: in mei en een tweede in september.

Contacten andere overheden

LNV/CTB: geen contact. Regelgeving wordt afgewacht, maar uiteraard wel geïmplementeerd
Voorbeeld verbod diuron.

Provincie en Rijk: komt post teveel om te lezen. Alleen relevant als dingen verplicht worden gesteld en financiële repercussies hebben.

Bakker is wel op de uitreiking van het handboek in Zwolle geweest. Puur om zich op de hoogte te stellen. Wat komt er aan. Hij houdt er rekening mee dat het op enig moment afgelopen is met gebruik BM op verhardingen.

Watertoets wordt als problematisch gezien. Veel extra kosten, net als riolering buitengebied. Voor kleine gemeente is omvorming tot gescheiden stelsel in de praktijk onmogelijk, omdat geleidelijke omvorming niet mogelijk is, en nieuwbouwwijkjes vaak erg klein zijn. Wethouder vindt watertoets en aansluiting buitengebied op riolering eigenlijk niet te realiseren.

Samenwerking met DWR loopt op zich beter. Wel zijn de minimum-eisen te hoog. Abcoude kan het eenvoudiger.

Het waterkwaliteitsspoor wordt samen met DWR doorlopen. Hier wordt gewerkt aan overstorten, verzakte rioleringen e.d. BM zijn geen onderdeel van dit traject.

Mocht waterschap a la Zuiderzeeland eisen gaan stellen aan beheer verhardingen, dan zou gemeente dat juridisch willen laten toetsen. Het is toch vreemd dat dit van streek tot streek anders wordt geregeld.

Bakker geeft aan, dat als er op een moment regelgeving in kracht treedt die BM niet meer toelaat dat hij dan bij de wethouder langsgaat omdat hij het probleem binnen bestaande budgetten niet kan oplossen.

Wat kunnen waterschap, provincie of Rijk wel doen. Faciliteren. Meer ondersteuning, met name bij de papierwinkel, of liever, het verminderen van de papierwinkel. Alleen uitvoeren van milieuvriendelijk beheer lukt nog wel, maar alle verplichte rapportages eromheen zijn een te grote belasting voor de gemeente.

Als er verplichtingen en regels worden opgelegd, dan ook graag een financiële tegemoetkoming van rijk of provincie voor de praktische beheersuitvoering.

Stuur eventueel iemand mee, die wil ondersteunen. Daar zit men meer op te wachten dan op dikke rapporten. Er is een rapportenmoeheid.

Joop Spijker

17-11-2003

NB: Dit verslag is goedgekeurd door de gemeente Abcoude

Verslag gesprek gemeente Rhenen

17 november 2003

Jan Bouwhuis, wethouder (0317-681606; j.bouwhuis@rhenen.nl)

Dhr Purmer, hoofd openbare ruimte

Achtergrond:

Op dit moment voert Rhenen het beheer in het openbaar groen overwegend niet-chemisch uit. Op verhardingen wordt de Weed-it (selectieve detectie apparatuur) ingeschakeld.

Bestuurlijke afweging:

- Duurzame ontwikkeling,
- schoon drinkwater zeer belangrijk
- financiën ook belangrijk; op dit moment is het onderhoudsbudget ontoereikend voor niet-chemisch beheer verhardingen.
- Financiële discussie nu leidt niet tot bijstelling afweging.

Rol Raad

Binnen fracties zijn er wisselende geluiden. Sommigen maken zich zorgen over de achteruitgang van het straatbeeld door het minder toepassen van bestrijdingsmiddelen, andere juist over het gebruik van deze middelen door de gemeente.

In de Raadsvergadering is er een vraag gesteld over de noodzaak om het middelengebruik af te doen nemen. Hierop heeft de wethouder bovenstaande bestuurlijke afweging uitgelegd: kiezen voor duurzame ontwikkeling. Afbouw in de periode 2004 tot 2012 met als doelstelling – nagenoeg – geheel uitbannen gebruik chemische middelen in 2012. Door ontbrekend budget is het moeilijk om die doelstelling bij gelijkblijvend beeld van de openbare ruimte te realiseren.

uitvoering

Doel is in 2012 de omslag naar niet-chemisch beheer gemaakt te hebben. Daartoe is een ambtelijke werkgroep ingericht die op basis van provinciaal handboek 'Onkruid vergaat wel' aan de slag is.

Vier lijnen zijn ingezet

1. Preventieve sfeer: bij reconstructie inzet van onkruidwerende verhardingen (betonprints)
2. Moderne elementverhardingen (beton) die nauw aansluit (probleem in benedenstad, waar gebakken klinkers worden ingezet omdat die beter bij het historische beeld passen).
3. Communicatie met burgers. Burgers moet wennen aan een beeld van de openbare ruimte wat iets minder net is mbt aspect onkruid
4. Zelfwerkzaamheid burger op de stoep stimuleren. Dit slaagt enigermate.

Beheerder slaagt er meestal goed in om bij nieuw-aanleg punt van preventie in te brengen. Indien nodig biedt wethouder bestuurlijke ondersteuning.

Er zijn grondwaterbeschermingsgebieden in Rhenen, maar allemaal buiten de bebouwde kom. Sommige straten zijn afgekoppeld van de riolering. Water wordt geïnfiltreerd. Deze verhardingen worden nu niet met glyfosaat behandeld. Op dit moment is dit in heroverweging, omdat afspoeling juist kan optreden op verhardingen die op open water / rwzi lozen. Wordt bekeken of dit beleid moet worden bijgesteld.

Vastgelegd beleid

- Beeldkwaliteitsplan.

Wordt nu aan gewerkt. Uitgangspunt: vanaf 2012 geen glyfosaat meer. Wordt ingestoken op lagere beeldkwaliteit of toenemende inzet burger.

Gebruik bestrijdingsmiddelen nu is conform DOB-richtlijnen.

Belangrijk is dat ingezet wordt op het speerpunt wijkbeheer. Voor elke wijk is er een wijkcontactpersoon, die geldt als de opinion-leader van de buurt. Deze wordt betrokken bij alle nieuwe ontwikkelingen die worden ingezet. Neemt ook deel aan wijkschouw e.d.

- Meerjarenbegroting

Hierin zijn de budgetten vastgelegd.

- Gemeentelijk Waterplan

Is breed gedragen. Mede door Hoogheemraadschap Stichtse Rijnlanden en Waterschap Vallei & Eem. Ook Rijkswaterstaat (als beheerder Nederrijn) is erbij betrokken.

- Gemeentelijk milieuplan

Is er in het milieuplan van de gemeente is wat opgenomen over bestrijdingsmiddelen, namelijk het doel om uiteindelijk een (nagenoeg) gifvrij beheer van de openbare ruimte te realiseren.

Interactie met burgers

Rhenen werkt wijkgericht. Dit is ca. 6 jaar geleden begonnen vvoor het beheer van de openbare ruimte en wordt nu uitgebouwd met andere beleidsvelden.

Topklachten van burgers betreffen vandalisme, onveiligheiden hondenpoep. Onkruid staat op een lager plan.

Interactie ambtelijke dienst – bestuur

Ambtelijke dienst heeft behoorlijke ruimte om te experimenteren. Als dit leidt tot wensen voor beleidsaanpassingen, dan komt dit uiteraard langs de wethouder.

Interactie met andere overheden

Regelgeving speelt an sich een grote rol. Gevolgen van ‘Volendam’ zijn in elke gemeente merkbaar.

Besluitvorming verloopt hierdoor ook trager.

Bij nieuwe regels van boven, wordt door gemeente getoetst of er bij de implementatie nog beleidsruimte is.

- LNV:

CTB is belangrijk. IJkpunt voor verhardingen is toelating glyfosaat tot 2012. Tot dan zo duurzaam mogelijk mee omgaan.

Insteek is, we willen ervan af. Daarom deelname aan handboek. Ook van belang is samenwerking met andere gemeenten. Op dit moment samenwerking in WERV-verband (Wageningen, Ede, Rhenen, Veenendaal). Gaat vooral om water, landbouw, ruimtelijke ordening. Heel wel denkbaar om hier ook samen te gaan werken in duurzaamheidsverband en onderwerp als bestrijdingsmiddelen in mee te nemen.

- Provincie:

Brief van provincie met oproep tot stoppen met gebruik van bestrijdingsmiddelen wordt serieus bekeken. Wel maakt de gemeente een eigen afweging. Is niet mogelijk om morgen het gebruik te beëindigen.

Provincie wordt eerder directief dan feitelijk ondersteunend ervaren. Op 3/12 is er een gezamenlijk overleg met gedeputeerde en milieuwethouders.

- Waterschappen

Bij waterplan samengewerkt met hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden (HDSR) en Waterschap Vallei & Eem (WVE).

Samenwerking is heel collegiaal en niet directief. Overleg over IBA en rioolaansluitingen is zakelijk en heel reëel, waarbij ook dce kostenkant gezamenlijk wordt opgepakt.

- Reductie gebruik bestrijdnsgmiddelen:

wel mee oppassen dat we niet ineens gaan demarreren. Ook wat betreft landbouw insteken op geïntegreerde teelt. Afgelopen jaren toch negatieve ervaringen opgedaan met niet-chemisch beheer. Hoge kosten, schades aan verhardingen.

Een gezamenlijk initiatief, samen met andere gemeenten zou Rhenen graag aan mee willen doen. Van gedachten wisselen over problemen, knelpunten en oplossingen, ervaringen met methodieken, etc.

Bestuurlijk is de focus bij duurzame ontwikkeling met name ook op haalbaarheid, landbouwbehoud en passendheid binnen Europese kader gericht.

NB: Dit verslag is in februari 2004 goedgekeurd door de gemeente Rhenen

Verslag gesprek gemeente Woerden

Mevr. A. Van der Woude, wethouder (CDA) (woude.a@woerden.nl;)

Dhr. Jos Baas, (baas.j@woerden.nl)

Dhr. J. Spijker, Alterra (verslag)

24 november 2003 te Woerden

Opmerking vooraf: de onderwerpenlijst is pas laat aan de gemeente verzonden, waardoor de gespreksvoorbereiding niet optimaal was.

Situatie gemeente Woerden

In 2002 heeft de ambtelijke dienst in opdracht van de gemeente de nota onkruidbestrijding milieubewust opgesteld⁴. Deze nota bepaalt dat het gebruik van chemische onkruidbestrijdingsmiddelen in de openbare ruimte wordt afgebouwd in de gehele gemeente, zoals toen reeds gebruikelijk was in de kernen Woerden, Zegveld en Kamerik, maar nog niet in de kern Harmelen (als gevolg van de samenvoeging enige jaren geleden van de toenmalige gemeenten Woerden en Harmelen). Toentertijd werd de onkruidbestrijding op verhardingen en in openbaar groen in Harmelen nog overwegend chemisch uitgevoerd. In dit nieuwe beleid zou alleen in een beperkt aantal probleemsituaties gebruik van chemische bestrijdingsmiddelen worden voorzien. Dit beleid is in 2002 met een groot draagvlak in de Raad (afgezien van één lokale partij) vastgesteld.

Dit nieuwe beleid heeft maar kort bestaan. In juni 2003, tijdens de behandeling van de programmabegroting in de gemeenteraad met het daaraan gekoppelde voorlopige dekkingsplan, bleek de gemeente af te stevenen op een tekort van 1,4 miljoen euro voor de begroting van 2004. Op Initiatief van de Raad is een voorstel ontwikkeld die als motie in stemming is gebracht. Hierin wordt aangegeven dat minimaal 50.000 euro moet worden bespaard op het beheer van de openbare ruimte. De wethouder heeft daarop de Raad voorgehouden dat deze besparing haars inziens niet mogelijk was zonder gebruik van chemische bestrijdingsmiddelen. Desondanks stemde de Raad met ruime meerderheid in met de motie (coalitiepartijen CDA, PvdA en VVD; aangevuld met lokale partij). De partijen CU, D66 en GL ondersteunden de motie niet. De wethouder heeft geen moment overwogen om n.a.v. het aannemen van de motie haar portefeuille ter beschikking te stellen, of de Raad dit als 'waarschuwing' voor te houden.

Het college had tav de begroting besloten de aangenomen raadsinitiatieven tav bezuinigingen te volgen; in lijn hiermee heeft de wethouder, hoewel enigermate contre coeur, de motie uitgevoerd. Uiteindelijk kwam in de voorgestelde begroting van november een bezuiniging van 140.000 euro voor die wordt bereikt door op verhardingen met de select-spray selectief te gaan spuiten. In het openbaar groen wordt het in 2002 vastgestelde beleid gehandhaafd. Ook in Harmelen blijft aldus het gebruik van dichlobenil (Casaron) beëindigd. De begroting 2004 is door een ruime meerderheid van de Raad aangenomen (breder nog, dan de in juni aanvaarde motie).

Bij de voorbereiding van de beleidswijzigingen heeft Jos Baas contact opgenomen met het CTB omtrent de toelating. Uit de informatie, alsmede uit een discussiestuk van de provincie Utrecht mbt de wijziging van de provinciale milieuverordening Utrecht 1995, kwam naar voren dat glyfosaat overal op verhardingen is toegelaten (mits selectief gebruikt) en dat er zelfs geen beperkingen aan het gebruik in grondwaterbeschermingsgebieden zijn gesteld.

Wethouder betreurt weliswaar keuze raad, maar heeft geen harde argumenten om raad van het belang van het afzien van glyfosaat, en de daarmee gepaard gaande hogere noodzakelijke beheersinspanningen te overtuigen.

Daarbij komt, dat gebruik van niet-chemische maatregelen leidt tot een mindere kwaliteit van de openbare ruimte/leefbaarheid (meer onkruid op de stoep) en tot schade door borstelen.

---

⁴ Aan de totstandkoming van deze nota heeft Alterra een bijdrage geleverd.

Conclusie keuzen Raad en wethouder:

In 2002 lag argumentatie op gezonde leefomgeving/kwaliteit grond- en oppervlaktewater. Initiatief lag bij College. Raad stemde in.

In 2003 lag argumentatie op financiële middelen, leefbaarheid, en werd gezonde leefomgeving minder zwaar gewogen, mede ook door ontbreken van harde informatie over schadelijkheid van glyfosaat bij toepassing op verhardingen. Initiatief lag bij Raad. College nam over.

Met betrekking tot openbaar groen heeft in 2003 geen heroverweging plaatsgevonden. Hier speelt nog niet de mogelijkheid van grote financiële bezuinigingen door het overstappen op een meer chemisch beheer; en ook de leefbaarheid komt minder onder druk van 'een onkruidje' in het plantsoen, dan 'een onkruidje' op een verder onbegroeide verharding.

Wethouder geeft aan dat invoering duale stelsel ook van invloed is. Besluitvorming in 2003 is uiteindelijk het gevolg van initiatief van Raad.

Rol ambtelijke dienst

Verder voorbereiden en uitvoeren van besluiten. Ambtelijke dienst heeft bijv. na aannemen raadsvoorstel contact gezocht met CTB om goed op een rij te krijgen wat nu precies de schadelijkheid van glyfosaat is.

Beleidsruimte van ambtelijke dienst zit binnen de kaders van de besluiten van Raad en College.

Contacten met burgers

Burgers hebben na invoering van niet-chemisch beheer op verhardingen (begin jaren negentig) meer geklaagd over het beeld van de verhardingen door het niet-chemisch beheer ervan. Na de beginjaren is een zekere mate van gewenning ontstaan en is het aantal klachten na verloop van tijd verminderd. Op de achtergrond blijft de onvrede bestaan die wel regelmatig aan de oppervlakte komt. Dit is een van de redenen dat juist op verhardingen het beleid is aangepast.

N.a.v. de raadsdiscussie zijn er nauwelijks reacties van burgers geweest (alleen IVN). Verwacht wordt dat deze reacties pas komen als de chemische bestrijding daadwerkelijk wordt uitgevoerd. Mogelijk leeft het onderwerp op dit moment bij de burgers minder dan een aantal jaren geleden.

Met betrekking tot het huidige besluit om weer chemie te gaan gebruiken zal voorafgaand aan de uitvoering in 2004 met de burgers worden gecommuniceerd. Hierbij zal uitdrukkelijk worden aangegeven dat elke burger door het verwijderen van het onkruid op zijn stoep kan bijdragen aan een verminderd gebruik van glyfosaat door de gemeente, omdat dit apparaat alleen daar spuit waar iets staat.

Vastleggen beleid

Het oude beleid was vastgelegd in de **notitie onderhoud openbare buitenruimte (2002)**. Voor het openbaar groen blijft deze van kracht.

De aangenomen aanpassing van het beheer van verhardingen zal worden opgenomen in de diverse beheerplannen van de verhardingen.

Er staat geld op de begroting voor het opstellen van een waterplan. Dit zal in samenwerking met Hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden (HDSR) worden opgesteld. Ook het waterleidingbedrijf wordt erbij betrokken. Doel is de keten bij elkaar te betrekken. De gemeente is hierin vooral afvoerder (rioleringen), HDSR zorgt voor droge voeten (integraal beheer oppervlaktewater) en het drinkwaterbedrijf voor het water uit de kraan.

Milieuplan

Er komt een regionaal milieuplan. De Milieudienst Noordwest Utrecht werkt dit uit. Vanuit een regionaal basisplan wordt een milieuplan voor Woerden opgesteld. Hierbij wordt ingegaan op de diverse milieucomponenten (bijv. Bodem, Water en Lucht). Onduidelijk is nog of dit plan ook ingaat op chemische bestrijdingsmiddelen en het gebruik ervan door de gemeente.

Invloed andere overheden

LNV: gewasbeschermingsbeleid is hooguit indirect van betekenis (bijv. zinsnede over resterende probleem van gebruik van chemische onkruidbestrijdingsmiddelen op verhardingen).

Invloed CTB is bij de discussie in 2003 belangrijk. Uit informatie van het CTB is gemeente gebleken dat glyfosaat geen gevaarlijke chemische stof is. Het staat niet op de landelijke zwarte lijst, en gebruik is niet verboden in drinkwatergebieden.

Provincie: Invloed algemene oproep gedeputeerde aan Utrechtse gemeenten om te stoppen met het gebruik van chemische bestrijdingsmiddelen is in Woerden niet zeer groot. Gemeente staat wel open voor onderbouwde oproep, maar dan moet provincie wel goede argumenten aanleveren, dat gebruik chemische bestrijdingsmiddelen ernstige consequenties voor milieu en of volksgezondheid heeft. Dit lijkt wethouder hypothetisch, want CTB heeft dit toch goed laten uitzoeken?

Als provincie Provinciale Milieuverordening zou willen inzetten, dan zal ze hiervoor wel overtuigende argumenten moeten hebben. Regelgeving zou wel moeten voldoen aan gelijkheidsbeginsel.

Overigens stelt wethouder handreiking en informatie over dit onderwerp vanuit de provincie zeer op prijs, zoals het Handboek 'Onkruid verhaat wel', en de brochure over het meerjaren-actieprogramma emissies en waterkwaliteit 2002-2005.

HDSR: Gemeente en waterschap hebben goede werkrelatie. Onderwerpen waarom gemeente en HDSR in goed overleg vooruitgang hebben geboekt is sanering van overstorten, aanleg bergbezinkbassins e.d. Daarnaast met opruimen van verontreinigde bagger, bijv. de Kamerikse Wetering. Ook zijn er eerste ervaringen met de watertoets.

Het overleg verloopt zakelijk en productief, zonder dat partijen het altijd met elkaar eens zijn.

Bij watertoets zouden aanbevelingen over de aanleg van onkruidwerende verhardingen vanuit HDSR op prijs worden gesteld. Tot op heden zijn deze in dat kader niet gedaan.

Overigens is de gemeente zelf actief op dit vlak. Bijv. bij aanleg verkeersheuvels, middengeleiders e.d.

Er is evt. ook ruimte voor overleg met HDSR: de besparing van 140 k€ kan worden bereikt door rekening te houden met gedeelten waar in verband met waterkwaliteit liever niet gespoten moet worden. Bij de nieuwe wijk "Waterrijk" aan de oostzijde van Woerden komen twee plassen, een natuurplas en een waterplas. Beide moeten zwemwaterkwaliteit hebben. Wethouder is bereid tot een zakelijke discussie met HDSR (bijv. in kader waterplan) over het beheer op de verhardingen in deze wijk, voor zover deze verhardingen op beide plassen zijn aangesloten.

Mocht HDSR via WVO een strikter beleid willen voeren, dan zou wethouder het zeer op prijs stellen als HDSR openstaat voor een zakelijke discussie. Gemeente wil wel overtuigd zijn van de noodzaak, omdat bij niet-chemisch beheer fors grotere inspanningen nodig zijn.

Gemeente staat wel open om mee te werken aan het testen van innovatieve niet-chemische technieken op praktijkschaal. Ervaringen uit het verleden stemmen niet hoopvol, zoals bijv. met heet-water waar de kosten veel te hoog waren.

NB: Dit verslag is goedgekeurd door de gemeente Woerden

Verslag gesprek gemeente IJsselstein

17 november 2003

Dhr Kamminga, wethouder met in portefeuille beheer openbare ruimte en milieu (D'66)
eth.kamminga@ijsselstein.nl

Achtergrond:

Speerpunt voor wethouder is het wijkgericht werken. Dit loopt nu ruim 5 jaar. Is gestart van insteek beheer openbare ruimte, en wordt nu aangevuld met welzijn.

Vanuit achtergrond (D'66 is een milieupartij) is een duurzaam beheer zeer belangrijk. Wel vanuit de insteek, een goed milieurendement.

Gemeente IJsselstein gebruikt al enige jaren geen middelen meer in het openbaar groen (behalve in bepaalde uitzonderingen). Op verhardingen is in 1999 een proef genomen waarbij enkele niet-chemische methoden en de select-spray werden vergeleken met de tot dan gehanteerde methode van handmatig spuiten. Hieruit kwam naar voren dat inzet van select-spray een flinke besparing op verbruikt middel opleverde en goedkoper in onderhoud was. Deze methode heeft dus een aanzienlijk milieurendement.

Bestuurlijke afweging:

Zwaar: kosteneffectiviteit in relatie tot milieu

Voorbeeldfunctie ook belangrijk. Ingevuld door niet-spuiten in openbaar groen.

Door financiële druk in 2004 1 ton op begroting milieu ingeleverd. Wordt voornamelijk bespaard op inhuur van expertise van derden. Er vindt geen bezuiniging op het gevoerde beheer plaats.

Voor wijkgericht werken komt langzaam meer geld beschikbaar. Dit langzame tempo is bewust ingezet om te zorgen dat wijkgericht werken met draagvlak kan groeien.

Communicatie Wethouder – Raad

Vanuit de Raad was er in 2001 en 2003 een vraag van fractie CU of GL of gebruik glyfosaat niet gestopt moest worden. Wethouder gaf in reactie aan dat z.i. er geen reden was om beleid te wijzigen. Na antwoord kwam er geen motie vanuit de Raad.

Communicatie Wethouder – Ambtelijke dienst

Wethouder is zeer goed ingevoerd in problematiek (liet zich in gesprek ook niet ambtelijk bijstaan). Ambtelijke dienst voert loyaal en deskundig uit.

Communicatie met bevolking

Door wijkgericht werken is er een intensieve interactie tussen bewoners en gemeente. Dit loopt uiteraard goeddeels tussen ambtelijke dienst en bewoners, maar ook de wethouder wordt bereikt. M.b.t. bestrijdingsmiddelen is er ook vanuit bewoners wel eens aangegeven dat er op bepaalde locaties in openbaar groen werd gespoten. Hierna heeft wethouder/ hoofd dienst de zaak weer bijgestuurd. Blijkt af en toe noodzakelijk.

Verder wordt er over milieu specifiek niet veel meer gecommuniceerd in de richting van de bevolking. Tot '98 waren er ecoteams. Deze kosten teveel ambtelijke inzet. Sinds '98 worden via het wijkgericht werken milieu-onderwerpen –integraal- worden meegenomen door de bewonersgroepen.

Mocht glyfosaat alsnog de toelating verliezen, dan komt er uiteraard wel een bijstelling van het beleid.

Vastgelegd beleid

Beleid is vastgelegd in meerjarenbegroting.

Milieubeleidsplan van afgelopen collegeperiode werkte teveel ambtenarij in de hand (ivm eisen aan doelgroepenbeleid, overleg met buurgemeenten, milieu-inspectie en provincie. Doelstellingen te ambitieus, wat voor wethouder onplezierig effect had elk jaar te moeten melden dat doelstellingen niet waren gehaald.

In deze collegeperiode een simpeler aanpak: Nota Milieu. Hieraan gekoppeld jaarlijkse milieuprogramma's. In milieuprogramma komt gebruik bestrijdingsmiddelen niet naar voren, omdat B&W tevreden is over milieurendement huidige beleid. Nota milieu wordt deze maand besproken.

Voor de kwaliteit van de openbare ruimte is een beeldkwaliteitsplan vastgesteld en een beheersplan waarin de maatregelen staan waarmee de beoogde kwaliteit wordt bereikt

Interactie met andere overheden

LNV en convenant openbaar groen ('95-'00) speelden geen enkele rol. CTB wel, maar dan vooral randvoorwaardelijk. De afdeling beheer houdt dit in de ogen via berichtgeving in de groene vakpers.

Wethouder kent project van provincie Utrecht, en heeft op bestuurlijk niveau goed contact met gedeputeerde. Heeft wel een uitnodiging voor het provinciaal milieubeleidsplan ontvangen (dd 3-12-03), waar gedeputeerde met alle Utrechtse wethouders gaat overleggen over onderwerpen als bodemsanering, handhaving, provinciaal milieubeleidsplan. Gebruik bestrijdingsmiddelen staat niet aangekondigd op de agenda.

Een oproep van de gedeputeerde om te stoppen met het gebruik van bestrijdingsmiddelen zou als vrijblijvend worden ervaren, als niet tegelijk een oplossing zou worden geboden voor de aanzienlijke meerkosten op verhardingen.

Met hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden (HDSR) goed contact, bijv. bij gemeentelijk waterplan.. Gaat vooral over baggeren en riolering. Hier heeft een bestuurlijke uitruil plaatsgevonden. Gemeente komt met voorstel om alle woningen buitengebied aan te sluiten op de riolering. Wil daar tegenover de ombouw van een gescheiden naar een verbeterd gescheiden stelsel in een wijk waar de asfaltverharding er onberispelijk bij ligt, uitstellen.

Als HDSR beleid zou willen aanscherpen tav gebruik bestrijdingsmiddelen op verhardingen, dan zou wethouder dit wel in goed overleg aan de orde willen stellen. Samenwerking met HDSR is immers collegiaal, elkaar de ruimte geven, en krijgen ook begrip. Bijv. grote investering gedaan in bergbezinkbassin, en een ander uitgesteld door 2,3% van de verharding extra af te koppelen. Als HDSR eenzijdig maatregelen zou opleggen zou dit de goede samenwerking onder druk kunnen zetten.

Wat wel behulpzaam zou kunnen zijn, is bijv. een advies bij de watertoets over de hoeveelheid verhardingen en de specifieke inrichting ervan ivm preventie van onkruidgroei. Dit zou perfect kunnen aansluiten bij goed milieurendement.

Ook als provincie of HDSR zou meedenken met nieuwe ontwikkelingen van niet-chemische methoden, bereid om zich coöperatief op te stellen. Moet wel goed onderbouwd zijn. Anders teleurstellingen, zoals aanleg wadi's, wat in een kleigebied grote nadelen kan hebben, wat gebleken is in IJsselstein (bijna peuters verdronken. Is inmiddels omgevormd, maar dit heeft veel onvrede, tijd en geld gekost.

NB. Dit verslag is goedgekeurd door de gemeente IJsselstein

Bijlage 6 DOB-factsheet

Joop Spijker

Hoeveelheid gebruik

- *Vergeleken met Gemeentelijke praktijk*

In de praktijk zijn bij deelnemende gemeenten verminderingen gevonden van 11% tot 66%. Deze verbeteringen worden enerzijds bereikt door de beperkingen van het DOB (bijv. zones met minimaal gebruik), maar vooral doordat gemeenten op een meer bewuste manier (laten) spuiten en zich daarbij bijv. beter aan de wettelijke regels houden. In de praktijk blijkt immers de AID niet zeer actief als het gaat om achterhalen of het spuiten op verhardingen wel conform de gebruiksaanwijzing van het CTB gebeurt.

- *Vergeleken met bepalingen toelating Round-up evolution*

Dit is nog niet in een experiment bekeken. Mijn schatting is dat dit bij een voor 95% spuitvrije zone rond een waterput leidt tot een beperking van het behandelde oppervlak in de van orde van grootte 5-10%. Een wat hogere gebruiksreductie kan ontstaan door bepalingen in DON omtrent dosering.

Een uitzondering geldt voor verhardingen met binnen 10km stroomafwaarts een drinkwaterwinning, want dat leidt tot een afname met 100%. Bij de gemeenten die in deze fase met DOB werken treedt deze situatie overigens niet op.

Hoeveelheid emissie

vracht

Grote voordeel van het DOB-verhaal is dat er nu metingen zijn van de hoeveelheden glyfosaat en AMPA die daadwerkelijk afspoelen van verhardingen. Over 2002 en 2003 zijn metingen gedaan op wijkniveau, waarbij blijkt dat gemiddeld 2% van het totale verbruikte bestrijdingsmiddel afspoelt naar het oppervlaktewater (de vracht). Een gevonden maximum is een vracht van 5,6% van het verbruik.

Concentraties

MTR/VR

In oppervlaktewater direct bij de wateruitlaat (overstort verbeterd gescheiden stelsel) is gemeten direct na de afspoeling (n=42). Hierbij zijn geen concentraties vastgesteld boven de 8 µg/l. Dit is ruim onder de MTR⁵ van 77 µg/l. Nota duurzame gewasbescherming zal naar verwachting insteken voor 2010 op MTR-niveau met een flinke stap richting VR-niveau (VR is een factor 100 lager dan MTR). In een beperkt aantal gevallen (max. 10% van de gevallen wordt het VR-niveau overschreden bij het DOB).

Drinkwater

In ca. 15% van de gevallen werd een overschrijding vastgesteld van de Drinkwaternorm (0,1 µg/l). De detectiegrens was 0,5 µg/l, dus formeel is bekend dat het aantal overschrijdingen van deze grens minimaal 14 %. Probleem treedt op rond innamepunten van oppervlaktewater ten behoeve van drinkwater. Huidige dob-norm is niet minder dan 10 km van stroomafwaarts gelegen innamepunt. Over de afstand zal nog enige discussie komen. De VEWIN heeft ooit geopperd dat dit een reistijd van 1,5 dag tot het innamepunt zou moeten zijn.

Naar verwachting zal de komende jaren ook een drinkwatertoets onderdeel gaan uitmaken van de toelating van bestrijdingsmiddelen. Dit zal naar verwachting leiden tot strengere regels voor het gebruik op verhardingen.

Vergelijkingemissie DOB met werken volgens gebruiksaanwijzing Roundup Evolution.

Onduidelijk is wat de afspoelingspercentages zijn in wijken waar (sec) volgens de gebruiksaanwijzing van het CTB wordt gewerkt. Op basis van de veronderstelde gebruiksreductie van 5-10% kan worden verondersteld dat vracht minimaal 5-10% hoger is dan wanneer conform DOB-richtlijnen wordt gewerkt. Doordat juist rond putjes niet wordt gewerkt en door DOB-bepalingen omtrent gebruik in relatie tot verzadigdheid bodem op moment gebruik en neerslagverwachting voor de komende dagen zal de gebruiksreductie groter zijn dan 5-10%. Nog onduidelijk is waar de gevonden variatie in zit. Nader onderzoek in een meer over het land verdeelde steekproef zou kunnen bijdragen aan kennis waarmee een beheerder dit kan verminderen.

---

⁵ Nog niet definitief vastgesteld, maar dat is nog slechts een formele stap
Alterra-rapport 898

Bijlage 7 Schets van komende ontwikkelingen wet- en regelgeving gebruik bestrijdingsmiddelen op verhardingen

Nota duurzame gewasbescherming

Deze is momenteel in voorbereiding. Vaststelling wordt verwacht in de eerste helft van 2004.

In deze nota wordt vastgehouden aan de MTR-normen en VR-normen, met dien verstande dat in 2010 het MTR moet zijn gerealiseerd en een flinke stap richting VR-niveau moet zijn gezet.

Voor MTR en AMPA gelden nog geen definitief vastgestelde MTR- en VR-waarden, maar de definitieve vaststelling is een laatste formele stap. MTR wordt 79 µg/l voor AMPA en 77 µg/l voor glyfosaat.

Het VR is afgeleid van het MTR en bepaald op MTR/100.

Drinkwaternorm

Voor glyfosaat is de drinkwaternorm 0,1 µg/l en maximaal 0,5 µg/l voor alle bestrijdingsmiddelen bij elkaar. Over AMPA is enige discussie. Er is sprake van dat AMPA wordt aangewezen als niet-relevant afbraakproduct, en dan komt de drinkwaternorm op maximaal 10µg/l.

In de huidige toelatingsprocedure wordt geen rekening gehouden met de drinkwaternorm. Hier begint beweging in te komen. Zowel in discussies over de implementatie van de geharmoniseerde gewasbescherming (richtlijn 91-414) als bij de invulling van de Kaderrichtlijn Water (KRW).

Uitgangspunt is in een aantal stappen de problemen van de drinkwaterwinning met bestrijdingsmiddelen moeten zijn beëindigd. In 2005 50 % en in 2010 95% van probleem van BM bij drinkwaterwinningen uit oppervlaktewater verminderd (t.o.v situatie in 1998). In 2015 probleem voor 100% opgelost. (KRW)

Kaderrichtlijn Water

Voor 33 prioritaire stoffen worden hier nieuwe normen ontwikkeld. Deze vervangen het MTR-niveau. Van de 33 stoffen zijn maar 3 in NL toegelaten bestrijdingsmiddelen.

Voor glyfosaat is dit nog niet relevant.

Wel relevant is dat voor de bescherming van de drinkwaterwinning eventueel voor specifieke problemen die alleen in een bepaald stroomgebied spelen, er maatregelen kunnen worden genomen ten aanzien van gebruik van dat bestrijdingsmiddel.

Aanpak waterschap Zuiderzeeland

Op basis van WVO. Verhardingen die aangesloten zijn op riool (of oppervlaktewater) vergunningplichtig verklaren en in vergunning bepalen dat er geen bestrijdingsmiddelen in mogen zitten. (NB Feitelijk is deze vergunningplicht er al lang. Dit betekent ook dat in principe iedere burger het waterschap voor de rechter kan dagen wegens niet nakomen van zijn wettelijke taken!).

Is kansrijk, maar bestuur waterschap moet stap wel willen zetten in bestaande (werk)relatie met gemeenten.

Een mildere toepassing kan zijn het afspreken van een overgangstermijn met mijlpalen waarbij na x jaar zoveel % van gebruik moet zijn beëindigd.